

הקדמה

היא שוב נפוצה, מתחזקת, מעיזה פנים, משתתפת בדיון הציבורי, נוקטת פעם עמדה לאומית, פעם בינלאומית. אנשים שיש להם שם וכתובת מפיצים אותה. כוחות פוליטיים, שהם לכאורה שונים זה מזה, מצדדים בה. היא מופיעה במגוון פנים ויודעת לשאוב ממאגר בלתי נדלה של בורות מדהימה ושל ברוטאליות תהומית. וברקע: לא רק פוגרומים, גירוש, רצח ושוד, אלא מחנות ההשמדה אושוויץ-בירקנאו, סוביבור, חלמנו, מיידנק-לובלין... כוונתנו לאנטישמיות, האיבה והשנאה ליהודים.

האנטישמיות נישאת על גבי גל שאיננו חדש כל-כך. מספרים לנו שהמאבק הנוכחי הוא נגד הציונות, נגד המלחמה בין צבא ישראל ובין הכוחות המזוינים בשטחי האוטונומיה הפלסטינית. אבל העובדות הן אחרות: הצתתות של בתי כנסת, מתקפות על יהודים, כתובות "מוות ליהודים" על שלטים. אפילו מעל דפי "נְיֻס דױטשלאנד", העיתון המייצג למעשה את מפלגת PDS, מפלגת הסוציאליזם הדמוקרטי, יכול יורגן מולמן, מראשי מפלגת FDP, המפלגה הדמוקרטית החופשית, לתאר את נצחונו של יורגן היידר בבחירות באוסטריה בתור "אמנציפציה של הדמוקרטים". ובכל מקום אפשר לשמוע אנשים ממלמלים: "יש בזה משהו". האם יש טעם לסתור את הטענות הללו ממאגר האנטישמיות? ובכן, מול אנטישמים חסרי תקנה אין טעם להעמיד טיעונים, אלא יש לפעול באמצעים אחרים. ועם זאת, בקרב הכוחות הדמוקרטיים והמהפכניים בגרמניה ניתן להבחין גם בנטייה מנוגדת לאנטישמיות, ויש לחזק נטייה זו ולתמוך בה. לפיכך, מושא הביקורת שלנו צריכה להיות התייה: "היהודים עצמם אשמים באיבה כלפי היהודים". שכן האנטישמיות המתחזקת היא נשק מסוכן בידי האימפריאליזם הגרמני, נשק המשמש אותו גם כלפי פנים וגם כלפי חוץ.

תבנית החשיבה הדמגוגית הטוענת כי "היהודים עצמם אשמים באנטישמיות", מושרשת עמוק בהיסטוריה של האיבה כלפי היהודים. מאז ומעולם השתמשו שונאי היהודים בטיעונים-לכאורה מן הסוג הזה: האנטישמיות הנוצרית-דתית הצדיקה פוגרומים ומסעי צלב בטענה השאובה מן הברית החדשה, כי היהודים אשמים בצליבתו של ישו. האנטישמיות הכלכלית הצדיקה את מעשי השוד והרצח בטענה כי היהודים עושקים את העניים באמצעות מעשי רמייה מסחריים ופיננסיים, היהודים העשירים הם פשוט עשירים מדי, והיהודים העניים הם פשוט עניים מדי. האנטישמיות הגזענית של הנאצים, שלא ויתרה גם על ההיבטים הנזכרים למעלה, התרכזו בפיתוח תיאוריה על "גזע יהודים נחות, שאינו ראוי לחיות", גזע רע משרושו וחסר תקנה, היהודים, טענו הנאצים, הם כמו חיידקים, והרי עם חיידקים אין מנהלים משא ומתן וחיידקים לא ניתן לחנך, אלא יש להשמידם. לדעת האנטישמים, עצם קיומם של היהודים הוא שורש הבעיה, אם הם יושמדו, לא יהיה עוד בסיס לאיבה כלפי היהודים.

ידוע לכל, כי הנאצים הוציאו לפועל בקנה מידה גדול את התוכנית הזאת להשמדת היהודים. ואולם למרות הגירושים ההמוניים אל מחנות ההשמדה, למרות ניסיונו של הצבא הנאצי לכבוש את פלסטינה בפקודו של גנרל רומל, לא עלה בידי הנאצים להשלים את תוכניתם. הצבא האדום, שהיה גרעין הקואליציה נגד היטלר, שיחרר את אושוויץ ואת אירופה משלטון הנאצים הרצחני, הקואליציה נגד היטלר, ובה גם לא מעט חיילים יהודים ופּרטיזנים, ניצחה את גרמניה הנאצית.

הפשיזם הנאצי הוכרע מבחינה צבאית, ורוב תומכי הנאצים החליפו את צבע החולצה ואת העדפתם המפלגתית.

מזרח-גרמניה, אותה קריקטורה של מדינה סוציאליסטית, שבעצמה הייתה אכולת ביורוקרטיה ורוויזיוניזם. חיילים גרמנים נלחמו כמעט בכל קצווי תבל לצד ה"ידידה"-האויבת, ארצות הברית האימפריאליסטית. גרמניה שבה וניעורה. בגרמניה הוכרזה מלחמה על כל מה שרק הזכיר בולשוויזם ולו במידה המועטה ביותר, ועל כל מה שרק יכול להריח כמו מהפכה, ודומה כי גרמניה "התגברה" סופית על העבר הגרמני.

הבסיס הגרמני נייעור, ומבנה-העל הגרמני מוסיף לצעוד קדימה, פעם יותר ופעם פחות. הרוויזיה של ההיסטוריה, הרוויזיה של נצחון הקואליציה נגד היטלר על הפשיזם הנאצי, החלה מזמן. שכתוב ההיסטוריה החל כבר ב-1945. מדי פעם בפעם הפריעו למהלך הזה שערוריות שקיבלו תהודה רחבה בציבור. משהו "הפריע" למהלך הזה, הצליל השלישי באקורד של האידיאולוגיה הנאצית נשמע. "היהודים מפריעים": האני מאמין של האנטישמיות לאחר אושוויץ בשל אושוויץ!! הטענה: "הגרמנים לעולם לא יסלחו ליהודים על אושוויץ", היא טענה סרקסטית ופולמוסית נכונה: כבר עצם קיומם של יהודים ששרדו את השואה הוא תזכורת לרצח העם שביצעה גרמניה הנאצית. זוהי הגירסה בת-ימינו של הסיסמה "יהודה, התפגרי!"

"היהודים מפריעים" – נשמע האישום, כאשר ב-1985 בביטבורג הפגינו יהודים נגד נציגים רמי דרג של האימפריאליזם המערב-גרמני שהניחו זרים גם על קברים של רוצחי ה"ס"ס.

"היהודים מפריעים" – נשמע האישום, כאשר במסגרת "פולמוס ההיסטוריונים" בכירי ההיסטוריונים הגרמנים, ונולטה בראשם, "הסבירו" כי השמדת יהודי אירופה הייתה מענה "מוצדק" לבולשוויזם.

בהתאם להסכם פוטסדם משנת 1945 הפכה גרמניה לשטח כבוש. הסיסמה הנאצית שלפיה "החזק צודק", העובדה כי הקואליציה נגד היטלר היא שהייתה חזקה, והנטיה הרווחת לצדד תמיד במי שחזק, הובילו להפניית עורף שטחית להיטלר. ופשעיהם של הנאצים? כל מי שלא יכלו להכחיש את השמדת העם היהודי או להפחית בערכה, ראו בה חרפה גדולה. ואולם, מה הכאיב להם? רצח היהודים? אולי אצל בודדים. מה שבאמת הכאיב להם הייתה הפגיעה ב"כבודו של גרמניה!!"

הלאומנות הגרמנית הייתה צליל היסוד באקורד התעמולה הנאצי. הסיסמה "גרמניה, עורי!" הייתה מבחינות רבות הבסיס לסיסמאות "יהודה, התפגרי!" ו"מוות לבולשוויזם".

גם אם דומה כי הצליל השלישי של האקורד היה חסר זמן-מה, הנה הוא בכל זאת מצטרף: לאחר 1945 פעלו בלא הפסקה להביא לידי עלייתה המחודשת של "גרמניה", כלומר של האימפריאליזם הגרמני, שנחלש עד מאוד. הסיסמה "מוות לבולשוויזם", אשר כוונה נגד ברית המועצות הסוציאליסטית המנצחת וסטאלין בראשה, נשמעה כעת בעוצמה גדולה יותר. ואילו הסיסמה "יהודה, התפגרי!" דומה כי נדמה. נאצים לשעבר, ששבו ותפסו משרות בכירות ומקום מכובד בחברה, אף התהדרו ב"חברים יהודים" – בעיקר כלפי הקהילה הבינלאומית – התראו כאנשים מכובדים, ונשאו נאומים על כמה הכל היה נורא, וכמה הכל טוב יותר עכשיו.

האימפריאליזם הגרמני הוסיף והתחזק מאז, ואילו ברית המועצות, שבגלל עורך ביורוקרטיה ורוויזיוניזם איבדה זה מכבר כל תוכן מהפכני ונעשתה אימפריאליסטית בעצמה, התפרקה בעקבות לחץ מצד המעצמות האימפריאליסטיות האחרות, לא לפני שמכרה לאימפריאליזם הגרמני את

הפוליטית של הטענה האנטישמית המרכזית, כלומר ש"היהודים עצמם אשמים", כי הרי בלי יהודים לא הייתה גם אנטישמיות, ואם הם יפתחו את הפה, הם יחטפו.

האנטישמיות בגרמניה, כחלק בלתי נפרד מן האידיאולוגיה של גזע האדונים הגרמני, נמצאת בעלייה, והיא פופולרית אף בקרב אותו חלק של האוכלוסיה התופס עצמו כ"שמאל".

כל הכוחות הדמוקרטיים והמהפכניים-באמת צריכים להילחם עד חורמה באנטישמיות בכל החזיתות, מתוך סולידריות עם היהודים המתים והחיים, ומתוך מודעות לכך שיחד עם הלאומנות והאנטי-קומוניזם הגרמני, האנטישמיות היא נשק מסוכן ביותר בידי הריאקציונרים הגרמנים-אימפריאליסטים.

ההוצאה

"היהודים מפריעים" לשאיפותיו של האימפריאליזם הגרמני – שהוא בן ברית ויריב של האימפריאליזם של ארצות-הברית – לשוב ולכונן באירופה ובעולם כולו עוצמה ישנה-חדשה.

האנטישמיות הנוכחת ברחוב באמצעות ביריונים נאצים וכנופיות נאציות רצחניות, נוכחת ופעילה גם בחלונות הגבוהים למיניהם של האימפריאליזם הגרמני – לעתים תוך שמירה על חלוקת תפקידים, ולעתים באותו טון ממש – ואף יודעת לשלוף קלף מנצח כשצריך לסלק מכשולים מן הדרך.

ב-1998, כשבגרמניה התגברו מעשי האלימות על רקע אנטישמי, כתבו גרהרד שרדר, מרטין ולגר ומולמן פרק נוסף בסיפור האינסופי הזה.

ולור, אנטישמי ידוע, נשא בטקס קבלת "פרס השלום" את נאום "גרמניה, עורי" שלו, שבו יצא נגד מה שכינה "האגלה של אושוויץ", חכה לתשואות האלפיון העליון של מבנה-העל של האימפריאליזם הגרמני. שרדר, שהציע לאפשר סוף-סוף לחיילים גרמנים להתערב התערבות צבאית בסכסוך הערבי-ישראלי ולדאוג שם לשקט ולסדר, כך שחיילים גרמנים שוב "יאלכו לירות ביהודים" כדבר "נורמלי" המשרת את "האינטרס של השלום", אותו שרדר נפגש ב-8 במאי 2002 לשיחה עם היו"ר הספרותי של האנטישמיות, מרטין ולור, כדי להתהדר בתוכנית "גרמניה, עורי".

זאת הייתה התמיכה הפוליטית לנאום השנאה של ולור, שהופיע זמן קצר אחר-כך ובו הוא מייחל ל"מותו של המבקר היהודי". ואולם המוות הזה לא התרחש, עדיין לא, שכן היהודים הללו הם עקשנים ונצחיים, ובעצם קיומם הם מקטרגים על גרמניה – אלו הם הקולות שנשמעים.

"היהודים מפריעים" גם לאותם תמרונים של אישים מובילים באימפריאליזם הגרמני, הם אפילו מוחים נגד הפופולריזציה

לעיני כל! פוגרום נובמבר 1938

הטרור של ההון הפיננסי הגרמני, את הפשיזם הנאצי, כפי שהסביר נכונה גיאורגי דימיטרופ בקונגרס העולמי השביעי של האינטרנציונל הקומוניסטי ב-1935. כאן מדובר היה גם בתנועה "עממית" עצומה בעלת אופי נאצי. טעות היא לראות בנאצים ובעם הגרמני שתי קבוצות שונות שאין ביניהן כל חפיפה. שכן פוגרום נובמבר לא זו בלבד שהתרחש לעיני כל, לנאצים היו אירגונים המוניים ובהם יותר מ-12 מיליון חברים "מן העם", מיליונים רבים היו חברים ב-1938 במפלגה הנאצית, לנאצים היו המוני תומכים פנאטיים ונלהבים בכל שדרות העם הגרמני!

הרשל גרינשפאן בן ה-17 מהנובר קנה לאחר גירוש הוריו לפולין באוקטובר 1938 אקדח 6.35 מ"מ והראה לכל העולם שנאצים כמו ארנסט ראת ראויים לכדור בראש, שיש לפעול פעולות מזונויות, שיש להיאבק ברוצחים הנאצים מאבק לחיים ולמוות! המאבק הבינלאומי בנאצים, שהיה מוכרח להיות מאבק מזוין, לא היה מאבק בפיהרר הנאצי בלבד. הוא גם היה מאבק בהמוני גרמנים פנאטיים, שעד 1945 הוסיפו לתמוך בהיקף בלתי נתפס בכוחות הנאציים במלחמתם בכוחות של הקואליציה נגד היטלר!

הגירוש ההמוני של 17,000 יהודים בעלי דרכון פולני באוקטובר 1938

באוקטובר 1938 התבצע הגירוש ההמוני הגדול ביותר עד אז של יהודים לפולין. הגירוש בוצע בטענה שתוקפם של המסמכים הפולניים של עשרות אלפי יהודים עומד לפוג. וכך נעצרו בגרמניה כולה ב-27 וב-28 באוקטובר 17,000 יהודים בעלי אזרחות פולנית וגורשו לפולין.² זה היה הגירוש הגדול הראשון שבוצע תוך שיתוף פעולה הדוק בין הגסטאפו, הס"ס,

בנובמבר 1938 התבצע הגדול בפשעים שבוצעו עד לאותה עת נגד היהודים בגרמניה הנאצית. ב-9/10 בנובמבר 1938 עונו, הוכו ונאנסו יהודים ויהודיות לעיני כל, ובכל מרחב השליטה של האימפריאליזם הגרמני התאכזרו אליהם והתעללו בהם. רבים נפצעו, לעתים פצעים אנושים, רבים נרצחו, כמעט כל בתי הכנסת ובתי הקברות היהודיים וכן אלפי חנויות ודירות נהרסו. בניגוד לעמדות השגויות שנשמעו בציבור הגרמני, קבע ב-1939 וילהלם פיק, יו"ר המפלגה הקומוניסטית הגרמנית:

"מדוע לא שמענו קולות של מחאה קולקטיבית מצד פועלים במפעלים נגד כנופיית המציתים, הרוצחים והשודדים, שפעלו את פעולתם הנתעבת בחסות המשטרה? מחאות קולקטיביות כאלה לא נשמעו..."¹

בימים שלאחר מכן נמשך הפוגרום ואף החריף. ב-10 בנובמבר נעצרו 30,000 יהודים בידי המטה הכללי, הובלו לעיני כל ברחובות ובכיכרות ונשלחו למחנות ריכוז. מאות רבות נרצחו מיד עם הגיעם למחנות הריכוז של הנאצים. שבועות מעטים לפני כן, ב-27/28 באוקטובר 1938 גורשו לעיני כל 17,000 מתוך 50,000 היהודים הפולנים שחיו בגרמניה, והוחזקו בתנאים בלתי אנושיים בקרונות ובמחנות בגבול פולין-גרמניה.

הפעולות הרצחניות הללו של הנאצים לא נעשו בהיחבא – הן התרחשו לעיני כל. הן היו המשך של הטרור הנאצי שהחל ב-1933 והחריף ב-1935, ושהסתיים לבסוף במדיניות ההשמדה הנאצית וברצח-העם של יהודי אירופה. פוגרום נובמבר היה בלי ספק פעולה של הנאצים. ואולם "הנאצים" במקרה הזה לא היו רק "היסודות" הריאקציונריים ביותר, השובניסטיים ביותר והאימפריאליסטיים ביותר של ההון הפיננסי", היסודות שכוננו את דיקטטורת

“כינסו אותנו באולם קונצרטים ברחוב ליינְאופּר, היינו שם כ-600 איש מכל רחבי העיר. חיכינו שם כ-24 שעות עד יום שישי בערב. אחר-כך העלו אותנו על מכוניות משטרה, כ-20 איש במכונית, והסיעו אותנו אל תחנת הרכבת. רחובות הנובר היו שוקקי אדם, וכולם צעקו: ‘יהודים לפלסטינה!’”

הובילו אותנו ברכבת אל התחנה בְּנֶטְשֶׁן החדשה [בנטשן הוא שמה הגרמני של זבאשין – המתרגם] בצד הגרמני של הגבול, בין פרנקפורט שעל נהר אֶדֶר ובין פּוֹזֶן [שמה הגרמני של פוזנן – המתרגם]...

כשהגענו לגבול, ערכו עלינו חיפוש. הרשו לנו לקחת איתנו עשרה מארק, השאר הוחסר... כל העת היינו תחת אבטחה ולא יכולנו לתקשר עם איש. הס״ס אמרו לנו שאנחנו צריכים ללכת כשני קילומטרים עד הגבול עם פולין. אנשי הס״ס הצליפו בנו בשוטים, הם הצליפו במי שלא היה יכול ללכת. דם ניגר על הכביש. לקחו להם בכוח את החבילות שהם נשאו. הם התנהגו בצורה איומה וברברית. זאת הייתה הפעם הראשונה שראיתי כמה ברברים הם הגרמנים. הם פקדו עלינו לצעוד וצעקו: ‘לצעוד, לצעוד מהר.’ אני עצמי חטפתי הצלפה ומעדתי אל שולי הכביש. אבל בני מרקוס משך אותי ביד ואמר: ‘בוא, אבא, נמשיך ללכת, אחרת הם ייקחו אותך.’ הגענו אל הגבול. חצינו אותו, הנשים ראשונות, כי התחילו לירות עלינו.³¹

כנגד הפשע הזה נגד היהודים מפולין לא נשמעה בגרמניה כמעט שום מחאה. כלי התקשורת הבורגניים של מדינות קפיטליסטיות ואימפריאליסטיות אחרות דיווחו אמנם על המאורע, אבל גם שם לא היו כמעט שום תגובות ולא נשמעה כמעט שום מחאה.

המשטרה, הרכבת וכן רשויות דיפלומטיות ופיננסיות. היהודים שנעצרו הועמסו בתנאים של בהמות על קרונות נעולים ונשלחו לגבול עם פולין. את שבעת הקילומטרים האחרונים עד לתחנת הגבול זבאשין הם נאלצו לעשות ברגל. במכות, באיומים וביריות של אנשי ס״ס הם סולקו אל מעבר לגבול, ושם חסמו את דרכם אנשי משמר הגבול הפולני. אלפים שהו במשך שבועות וחודשים במחנות בצד הפולני של הגבול בתנאים לא-אנושיים. במחנה זבאשין, שפורק רק ביולי 1939, חיו 5,000 עד 8,000 בני אדם בצפיפות גדולה. אוטו בוכהולץ, אחד מאותם 17,000 יהודים בעלי אזרחות פולנית, דיווח על הגירוש במכתב ששלח ב-19.12.1938 לקרובי משפחתו:

“ביום שישי, בארבע אחר-הצהריים, נלקחנו אל תחנת הרכבת הראשית תחת אבטחה כבדה של אנשי משטרה ואנשי ס״ס. כל אחד קיבר לחם ומרגרינה ואז העלו אותנו אל הקרונות. זה היה נורא ואיום. נשים וטף בכו, מחזות קורעי לב. אחר-כך הסיעו אותנו אל הגבול בקרונות סגורים ותחת אבטחה משטרתית כבדה. בשבת, בחמש אחר-הצהריים, הגענו אל הגבול וסולקנו אל מעבר לגבול. כאן ציפה לנו עוד מחזה איום ונורא. במשך שלושה ימים לנו 8,000 איש על רציף הרכבת ובאולמות ההמתנה. נשים וילדים איבדו את ההכרה, את השפיות, מקרי מוות, פנים צהובות כמו שעווה. גם אני איבדתי את ההכרה. לא קיבלנו דבר לאכול חוץ מהלחם היבש של בית הסוהר ולא היה לנו שום דבר לשתות. לא ישנתי כלל, שני לילות על הרציף ולילה אחד באולם ההמתנה, ושם התמוטטתי.³²”

זנדל גרינשפאן, אביו של הרשל גרינשפאן, דיווח במהלך עדותו במשפט אייכמן על הגירוש:

חשיבותה ההיסטורית של הפעולה המזוינת של הרשל גרינשפאן בשביל המאבק נגד גרמניה הנאצית

עקב זאת גמלה בליבו של הרשל גרינשפאן בן ה-17, שגר בפריז, ההחלטה לנקוט בפעולה מזוינת כדי להסב את תשומת הלב של הציבור בעולם לטרור הנאצי נגד היהודים מפולין. הרשל גרינשפאן גר תחילה עם הוריו ואָחיו בהנובר ואחר-כך בפרנקפורט שעל נהר מיין. ב-1937 הוא נמלט לפריז. ב-27 באוקטובר גורשו הוריו ואחיו לזבאשין.⁵ ב-3 בנובמבר 1938 הוא קיבל גלויה מאחותו ובה היא מדווחת לו על הגירוש ועל ההסגר במחנה בזבאשין. נוסף על כך הוא קרא את הדיווחים שהופיעו ב-4 בנובמבר בעיתון היהודי-פריזאי "היינט".

הרשל גרינשפאן השיג אישור כניסה לשגרירות גרמניה בפריז בתואנה שעליו להגיש מסמך חשוב לפון ראת. הוא מובל אל משרדו של ראת. ראת מבקש ממנו את המסמך, באותו רגע שולף הרשל את האקדח מן התיק, מכוון אותו על הנאצי וקורא:

"אתה 'sale boche', הנה המסמך, בשם 12,000 היהודים הנרדפים!"⁶

ב-7 בנובמבר 1938, בשגרירות גרמניה בפריז, ירה הרשל גרינשפאן בדיפלומט הנאצי ראת חמישה כדורים מאקדחו והרג אותו. פון ראת היה נאצי שכבר ב-1933 הצטרף למפלגה הנאצית.⁷

זה היה **מעשה אמיץ**, פעולת מחאה מזוינת לנוכח האדישות הכללית כלפי הגירוש ההמוני. יותר מכך, הרשל גרינשפאן הבהיר לעולם כולו וכן לנפגעים היהודים, כי מוכרחים להתנגד לטרור הנאצי בכל האמצעים וכי יש לצאת נגדו בכוח הנשק. הוא לא עשה אלא את מה שהתבקש, את מה שהמונים היו צריכים לעשות.⁸ מעשהו האמיץ של הרשל גרינשפאן נגע בנקודה

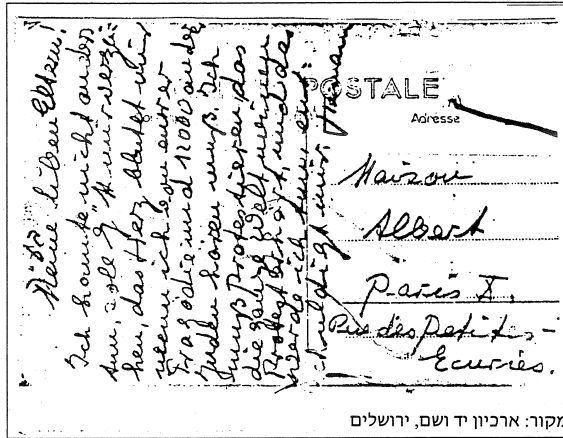
כואבת. לפתוח במאבק לחיים ולמוות נגד הנאצים היה כורח המציאות. הנאצים בהחלט הבינו כי במעשה הזה טמון חומר נפץ וראו את הסכנה הטמונה בו בשבילים. הזעקה של הנאצים בנוגע ל"קשר של יהדות העולם" וכיו"ב הייתה דמגוגיה קיצונית. למשל, העיתונות הנאצית טענה לאחר הפעולה של הרשל גרינשפאן, כי יש קשר בינה ובין הריגתו של וילהלם גוסטלוף, המנהיג הגרמני של המפלגה הנאצית בשווייץ, שנורה למוות בדבוס בפברואר 1936 בידי סטודנט יהודי אזרח יוגוסלביה, דויד פרנקפורטר. בהוראה שנמסרה לעיתונות הנאצית ב-7.11.1938 נאמר:

"במאמרי הפרשנות יש להצביע על כך, שלהתנקשות של היהודי יהיו בוודאי השלכות חמורות בשביל היהודים בגרמניה, ובכללם היהודים הזרים החיים בגרמניה. בביטויים המביעים את זעמו של העם הגרמני אפשר לקבוע כי הקליקה של הגמהגרים היהודים, שכבר נתנה את האקדח בידו של פרנקפורטר, היא שאחראית גם לפשע הזה."⁹

ואולם, לאמיתו של דבר הנאצים ביקשו לגלות האם מאחורי ההתנקשות בראת עומד אירגון שיכול לגייס בסיס רחב להתנגדות מזוינת כנגד הטרור הנאצי.

הנאצים השתמשו בהתנקשות של הרשל גרינשפאן בן ה-17 ב-7 בנובמבר 1938 בקונסול פון ראת בשגרירות גרמניה בפריז, בתור תואנה לביצוע פוגרום נובמבר, שתאם את מטרותיהם האנטישמיות. הטרור נגד היהודים, כליאתם של 30,000 יהודים לאחר 9 בנובמבר במשך חודשים ארוכים במחנות ריכוז, שבהם עונו וכמה מאות מהם נרצחו, היה פעולה נרחבת שמטרתה איום והצגה של הדגם הרצחני – הכולל טרור קיצוני והשמדה שיטתית – שלפיו הם יפעלו נגד כל מי שייצא במאבק מזוין נגד הנאצים, ובכלל זה מאבקם המזוין של היהודים בפולין

“אני מוכרח למחות, כדי שכל העולם ישמע את מחאתי...”

הגלויה שכתב הרשל גרינשפאן ב-7 בנובמבר 1938 להוריו, מכילה את השורות האלה:

“הורי היקרים,
 לא יכולתי אחרת, ימחל לי הקב"ה, לבי
 שותת דם כשאני שומע על הטרגדיה
 שהתרגשה עליכם ועל עוד 12,000 יהודים.
 אני מוכרח למחות, כדי שכל העולם ישמע
 את מחאתי, ואת זאת אעשה, סילחו לי.
 הרמן.”

הרשל חתם על הגלויה בצורה הגרמנית של שמו
 הפרטי.

הרשל גרינשפאן
 נובמבר 1938

ובשאר הארצות הכבושות. העיקרון הנאצי: רצח המוני עקב נאצי מת אחד, בא לידי ביטוי לראשונה בפוגרום ב-9/10 בנובמבר וברצח של מאות מהיהודים שנשלחו באותו לילה למחנות הריכוז, במטרה להראות כי מאבק מזוין, או מאבק בכלל, הוא חסר טעם.

מרחץ הדמים שחוללו הנאצים ב-9/10 בנובמבר 1938

בלילה שבין 9 ל-10 בנובמבר 1938 וכן ב-10 בנובמבר ביצעו הפשיסטים הנאצים וחלקי האוכלוסיה שהוסתו הסתה אנטישמית, מעשי טרור רצחניים, שבעצם כוונו נגד כל היהודים באזורי השליטה של הנאצים. האספסוף הנאצי ותומכיהם התעללו, היכו, התנכלו ואנסו גברים ונשים, זקנים וטף ששהו בבתיהם, בבתי אבות, בבתי חולים ובבתי יתומים ליהודים, ברחובות ובבתי הכנסת. רבים נפצעו, חלקם פצעים אנושים, רבים נרצחו או התאבדו ביאושם, הבתים והחנויות הוחרבו, בתי הכנסת ובתי העלמין היהודיים הושחתו כמעט כולם.¹⁰ בערים ומקומות ישוב רבים לא נדרשו המפקדים הנאצים למאמץ מיוחד כדי שהמונים ייצאו לרחובות וישתתפו בפוגרום מרצונם החופשי ומתוך התלהבות. ריח השריפה שעלה מבתי הכנסת, קול ניפוץ החלונות וצעקות הנפגעים הביאו מיד להתקהלויות גדולות. הטרור הנאצי נגד היהודים, הריסת החנויות ובתי הנכסת, התרחשו לעיני קהלים שמנו מאות בני אדם, ובערים גדולות אלפים ולעתים אף עשרות אלפים. צופים תאבי סנסציות שהיו תמימי דעים עם מרחץ הדמים שחוללו הנאצים, הפכו לעוזרים ואף לפועלים ראשיים בהוצאת הטבח לפועל. קיים תיעוד רב המראה כי המונים משולהבים הלכו באופן ספונטאני אחרי מפקדי הס"א אל

דירותיהם של היהודים ואל בתי הכנסת והשתתפו בטבח שביצעו הנאצים ביהודים.¹¹ הם עזרו להתעלל ביהודים, להכות ולרצוח אותם, להשחית בתי כנסת, להוציא תשמישי קדושה וריהוט אל כיכר ציבורית ולשרוף אותם, להרוס דירות ולבזוז אותן. אחרים חיכו לסיום המבצע "הרשמי" ואז חדרו לדירות ולבתי העסק שהושחתו ובזזו אותם.

מעשי רצח

הכינוי הנאצי "ליל הבדולח" מבקש להמעיט בערכו של פוגרום נובמבר 1938 ולהציגו כאילו נפגע רק רכוש ובעיקר נופצו חלונות. כנגד זה חשוב להדגיש את הטבח הרצחני שביצעו הנאצים. בכל מיני מקורות מתועדים רק חלק ממעשי הרצח הללו:

■ **בנירנברג** נרצחו באותו יום **לפחות עשרה** בני אדם.¹² בהוכשטראסה נרצח יאקוב שְפִיט בחבטות אלה בהמיות שלאחריהן הושלך במורד המדרגות.¹³ בפירקהיימר שטראסה השליכו רוצחי הס"א את פאול לְבֶרְכט מחלון הבית אל החצר, והוא נשאר תלוי על מעקה אחת המרפסות ומת. ברנקהשטראסה נמצא נתן לְגֶשְטֶדט וגרונו משוסף.

■ **בקניגסבך** סירב יהודי אחד להשתין על ספר תורה. אנשי הס"א היכו אותו בראשו והוא מת בו במקום.¹⁴

■ **בלנדאו** הוכה למוות אדון וולף מבכינגן.

■ **באוברדורף-בופינגן** נעצרו שני גברים, אב ובנו. במהלך הנסיעה לבית הסוהר הם נצטוו להיכנס אל היער. אנשי הס"א ירו בהם מיד ופצעו את האב בירך. הבן נורה למוות ככל הנראה, ואנשי הס"א קברו אותו בהיחבא בגמונד.¹⁶

■ **בהאם** נורה למוות במיטתו בליל הפוגרום איש ושמו שטראוס.¹⁷

■ **בברמן** נפצעה אישה פצעים אנושים כשניסתה לגונן על בנה מפני היריות, וזמן קצר אחר-כך מתה מפצעה.¹⁸

■ **בניידנבורג** נרצחו לפחות **שני בני-אדם**. איש הס"א אולריך פרץ בכוח לבית משפחת צק. הוא שלף את סכיניו ורץ בדירה תוך שהוא דוקר את כל מי שנקרה בדרכו. גברת צק נהרגה מן הדקירה, בניה אהרון, קורט והלמוט נפצעו קשה.¹⁹ אנשי הס"א טיבוסק, קובין ושטריזיו פרצו לבית משפחת נפתלי. כשניסה אדון נפתלי להימלט מן הדירה, רצח אותו איש הס"א שטריזיו בשלוש דקירות סכין.²⁰

■ **בלזום** חדרה חוליה של אנשי ס"א לבית משפחת גולדברג. בחדר השינה ירה "שארפיהרר" פריהלינג בגברת גולדברג והרג אותה, ואילו "רוטנפיהרר" מאלשטדט רצח את בעלה.²¹

■ **בארבשטדט** פרצו ארבעה נאצים לדירתה של סוזאנה שטרן. מנהיג המפלגה הנאצית בעיר, האיכר היינריך פריי, רצח את גברת שטרן בדם קר בשלוש יריות מאקדח השירות שלו.²²

■ **בדיסלדורף** הצליח בתחילה פאול מרכוס להימלט מן ההמון שהשחית את בית הקפה שלו. אך במהלך הלילה הוא בכל זאת נורה ונמצא מת בכיכר מרטין לותר.²³

■ **בהילדן** נרצחו **ארבעה בני-אדם**. גברת וילנר ובנה ארנסט נדקרו למוות בידי הנאצים. גם קרל הרץ ונתן מאייר נרצחו בהילדן באותו לילה.²⁴

■ **בלונן** (על-יד דורטמונד) נלקח יהודי אחד מביתו למעצר ובדרך אל תחנת המשטרה הושלך אל הנהר וטבע.²⁵ על כך יש להוסיף את כל אותם יהודים שכוחם לא עמד להם לסבול את הטרור, את ההשפלה או את רציחתם של בני משפחה, והם מתו מדום לב וכיו"ב. נוסף על כך יש למנות עם נפגעי פוגרום נובמבר את כל אותם יהודים שהתאבדו מפחד הטרור

הנאצי. בנירנברג לבדה התאבדו ב-10 בנובמבר עשרה יהודים מפחד הטרור.²⁶ בהודעה הרשמית של הנאצים נאמר כי ב-9/10 בנובמבר נהרגו 91 איש, אך לאמיתו של דבר היה מספר הנרצחים גבוה פי כמה.²⁷

מעשי התעללות והתאכזרות בפומבי

ברחובות התרחשו רדיפות והצלפות של ממש, ויהודים הושפלו ויוסרו בפומבי לפני מאות ואלפי אנשים. למשל, ב-10 בנובמבר 1938 באו כ-50 יהודים ממחוז באוצן אל תחנת המשטרה בדרזדן ודיווחו על הטרור האנטישמי בבאוצן:

"תלו לנו שלטים סביב הצוואר ועליהם הכיתוב 'יהודי' והכריחו אותנו לקרוא: 'יהודה, התפגרי'. אחר-כך גררו אותנו במשך שבע שעות בכל באוצן, העמידו אותנו בכיכרות, ושם קיללו אותנו, ירקו עלינו והשליכו עלינו אבנים. הובילו אותנו ברחוב גרבר אל הנהר והעמידו אותנו על הגדה. כוונתם הייתה להשליך את כל היהודים אל הנהר. ברגע האחרון הוחלט לוותר על המעשה הנורא הזה."²⁸

יהודים כונסו בכיכרות, באולמות ובבתי סוהר, כדי שאפשר יהיה להתעלל בהם, להתאכזר אליהם ולהשפיל אותם. בארפורט, לדוגמה, כונסו בליל הפוגרום כל הגברים בני 18 עד 80 באולם הספורט. אחד מהם, עורך-הדין והנוטריון ד"ר הארי שטרן דיווח:

"אילצו אותנו לעשות כפיפות ברכיים, זה היה הסבל הגדול ביותר שחוויתי בחיי... כמה מן היהודים – בלי להתחשב בגילם או במצבם הגופני – נאלצו לטפס על הסולמות שבאולם הספורט. למטה עמדו נאצים והצליפו בהם בשוטים כל עוד הם היו סמוכים אליהם... אילצו אותנו לצעוד לצלילי

במקומות בעלי חשיבות דתית מיוחדת בשביל היהודים. בבאדן-באדן אולצו היהודים להכנס לבית הכנסת ההרוס, לשיר בו את שיר הקרב של הס"א ולהקריא קטעים מ"ממין קאמפף" של היטלר.³³ גם בתי הקברות היהודיים נהרסו וחוללו במהלך הפוגרום. בלייפיג, לדוגמה, הושחת בית הקברות היהודי כולו, מבנים הוצתו, מצבות נעקרו וקברים חוללו.³⁴

השחתת בתי עסק ודירות וביזתם

במהלך הפוגרום ניוקו אלפי בתי עסק ודירות רבות של יהודים בכל אזורי השליטה של הנאצים, ובמקרים רבים אף נהרסו בחלקם הגדול. בברלין דאגו "אנשי המקצוע" הנאצים לבודד קודם לכן את המבנים היהודיים העיקריים על ידי ניתוק הטלפון, החשמל וההסקה, ואנשי המשטרה הסיטו את התנועה מן "הנקודות הכואבות". בדיווחה של עדת הראייה איגה דויטשקורן נאמר:

"רחובות ברלין היו גיהנום. בעזרת גרזנים, מכושים ואלות ניפצו אנשי הס"א בליל 9 בנובמבר את חלונות בתי העסק היהודיים – שהיה קל לזהותם בגלל הסימון שלהם – וחוללו הרס נורא... בוזים השלימו את מלאכת ההרס והאלימות... עשן סמיך היתמר מעל פונזשטראסה, במקום שעמד בית הכנסת..."³⁵

במהלך הטבח הנאצי ולאחריו נבזזו דירות בתי כנסת ובתי עסק של יהודים. בדרמשטדט, למשל, נהרסו כל בתי היהודים ונבזזו.³⁶ באוסטריך שבקרבת ויסבאדן בזזו ההמונים המשולהב דירות ובתי עסק של יהודים.³⁷ לאחר הטבח הנאצי בוולפרסהיים בזזו חלק גדול מתושבי וולפרסהיים דירות של יהודים.³⁸ הצנינות של הנאצים לא ידעה גבול, ולאחר הפוגרום הם הטילו על היהודים

שיר הקרב של הס"א. אחר-כך פקדו עלינו לצעוק "יהודה, התפגרי!" ונאלצנו למלא אחר הפקודה. אחר-כך העמיסו אותנו על אוטובוסים והובילו אותנו לבוכנוואלד..."²⁹

בפוטסדם היה בית הילדים שבפרוור קאפוט אחת המטרות הראשונות של הטרור. הילדים הוערו משנתם והונסו החוצה באמצעות קללות והתעללויות נוראיות.³⁰

בפורט הונסו כל היהודים מבתיהם, גם ילדים בגיל 17, נשים הרות וחולים. הם הוכו בברוטאליות ואולצו לעמוד, ערומים כמעט, שלוש שעות בכיכר השוק. בגברים התעללו אחר-כך התעללות נוראית, ולבסוף הם הועלו על משאיות ונלקחו למחנה הריכוז דכאו.³¹

השחתת בתי כנסת ובתי עלמים יהודיים

מכה קשה לכל היהודים בגרמניה הייתה הריסתם הכמעט מוחלטת של כל בתי הכנסת בגרמניה ושל בתי הקברות היהודיים. יותר מ-1000 בתי כנסת בכל מרחב השליטה של הפשיסטים הנאצים נשרפו לעיני כל וכמאה נהרסו כמעט כליל.³² מעשי ההרס התחוללו כמעט בכל המקומות על-פי דגם יסודי דומה: אספסוף נאצי חדר אל בית הכנסת, השחית את פנימו, הצית את המבנה בעזרת בניין וחומרי תבערה אחרים, והשליך אל האש ספרי תורה, סידורי תפילה וכיו"ב. מכבי האש קיבלו הוראה לא לכבות את השריפות בבתי הכנסת, והם פעלו רק במקרה שהלהבות איימו להתפשט לרכוש "ארי" או "גרמני". גם המשטרה פעלה באופן דומה. כמעט בכל המקרים עמדו מאות ולעתים אלפי סקרנים שנקרו למקום וצפו בשריפת בתי הכנסת. השחתת בתי הכנסת לוותה לרוב בהשפלות ובלעג ליהודים, במיוחד

“תשלום פיצויים” בגובה של מיליארד מארק וכן “השבת מראה הרחוב לקדמותו” על חשבונם. ואילו כספי הפיצויים על הנזק שנגרם במהלך הפוגרום נמשכו מחברות הביטוח היישר לחשבונה של המדינה הנאצית.³⁹

פוגרום נובמבר והשפעתם של הנאצים על ההמונים

בערב 9 בנובמבר התכנסו מרבית ההנהגה הנאצית והפונקציונרים הנאצים רמי הדרג במינכן כדי לציין את יום השנה לניסיון ההפיכה הנאצי ב-9 בנובמבר 1923. משהגיעה ההודעה כי פון ראת מת מפצעיו, יצאה מיד הפקודה לחולל פוגרום בכל רחבי תחום השליטה של הפשיסטים הנאצים. נאום ההסתה שנשא שם גבלס היה האות לפתוח בפוגרום וכן שימש מדריך לפעולה. מנהיגי המפלגה הנאצית ומפקדי הס"א פעלו מיד להעביר הוראות למשרדים ולרשויות הכפופים להם. הפקודות וההוראות הללו היו זהות זו לזו מבחינת תוכןן ולרוב גם מבחינה מילולית.⁴⁰ דרכי הפעולה ומטרתה צוינו במדויק והובנו במדויק למדי גם בדרגים הנמוכים ביותר. הפוגרום עצמו בוצע בראש ובראשונה על-ידי האירגונים הנאציים, ואולם חברי האירגונים נתבקשו ללבוש בגדים אזרחיים ולא מדים. מבין האירגונים הנאציים מילאו היחידות המקומיות של הס"א וכן הס"ס הכללי תפקיד מרכזי. הפקודה לביצוע הפוגרום נמסרה בעיקר לשני מיליון החברים בס"א, שהיו מאורגנים בחילות, בריגדות, פלוגות ויחידות. לבד מן הפונקציונרים הנאצים שמשרתם הייתה שירות בס"א, היו היחידות מורכבות בעיקר מחברים בעלי מקצועות אזרחיים.⁴¹ היו בהם שכירים, פקידים או פועלים, בעלי עסק ובעלי מלאכה קטנים. אחרים עבדו במקצועות חופשיים. כולם חיו בדירתם

הפרטית והיו נקראים באמצעות מערכת קשר מתורגלת היטב אל מקומות ההתייצבות שהיו מוכרים להם עוד מפעולות קודמות, לעתים אף מן הימים שלפני 1933.

עקב מסע ההסתה האנטישמי של הנאצים ועקב הטרור האנטישמי, שבשנים 1933 עד 1938 קיבל ביטוי גם ברחוב, התפתחה בשורות המפלגה הנאצית והאירגונים הפרה-מיליטריסטיים שלה אנטישמיות רצחנית. בפוגרום נובמבר 1938 היא ניחתה על היהודים בכל מרחב השליטה של הנאצים בעוצמה הרסנית ורצחנית שכמוה לא נראתה לפני כן בגרמניה.

אחד המאפיינים החשובים של הפשיזם הנאצי הוא התמיכה ההמונית הרחבה שהוא זכה לה בקרב מיליוני מועסקים מוסתים בגרמניה.

ההשפעה הזאת על ההמונים לא הייתה עניין מנטלי בלבד. למנגנון התעמולה הנאצי הייתה אמנם השפעה עצומה על תודעתם של ההמונים, ואולם הנאצים ידעו לתת לה גם ביטוי מוחשי בכך שהם יצרו כל מיני אירגוני ענק שכללו שכבות רחבות של החברה, החל בילדים ("Pimpfe") עבור בנוער ("נערי היטלר" כולל "ברית הנערות הגרמניות") וכלה במבוגרים ("חזית העבודה הגרמנית" וכיו"ב). המפלגה הנאצית לבדה מנתה ב-1938 כמה מיליוני חברים, הס"א שני מיליונים והס"ס 250,000 עד 300,000. ב"נערי היטלר" היו מאורגנים מגיל מסוים כל הנערים והנערות שנחשבו בעיני הנאצים "בריאים ואריים", ב-1939 היה מדובר ב-12.5 מיליון חברים בקירוב. פאול מרקר, חבר הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית, חישב כי ב-1939 היו כחמישה עד שישה מיליון פונקציונרים נאצים. הדברים הבאים, שכתב פאול מרקר על המצב בשנת 1939, בודאי אינם מוגזמים:

“אקציית היהודים”. בחצר בית הספר הוא הדריך אותם נגד מי וכיצד יש לבצע את מעשי האלימות. אחר-כך הובילו את הילדים לבתים ולחנויות של יהודים וכן אל בית הכנסת, והם השתתפו בהשתתם.⁴⁵ רבים מן הנפגעים היהודים מדווחים במרירות על כך שבפוגרום נובמבר השתתפו גם “אזרחים פשוטים”, שכנים, לקוחות ותיקים של החנות, עמיתים לשעבר וכיו”ב, בלי גיוס מצד הנאצים, כלומר מתוך יוזמה אישית. פוגרום נובמבר 1938 העיד על התבססותן של האידיאולוגיה והפוליטיקה האנטישמית-גזענית של הפשיזם הנאצי בקרב המונים במידה שלא נודעה לפני כן. ההתבססות הזאת בקרב ההמונים הייתה עמוקה כל-כך, עד שרוב רובם של המועסקים המנוצלים שמרו אמונים לנאצים, לפחות עד לרגע שבו הבינו כי המלחמה אבודה לגמרי, ואפילו אז לא היו מוכנים להתקומם נגד ההנהגה הנאצית.

כליאתם של 30,000 בני ערובה יהודים במחנות הריכוז של הנאצים

ב-10 בנובמבר 1938 ובימים שלאחר מכן נאספו בעשרות ערים, ערי-שדה וכפרים, על-פי רשימות שהוכנו מראש, 30,000 יהודים ונשלחו לעיני כל למחנות הריכוז דכאו, בוכנוואלד וקסנהאוזן. לא אחת התעללו ביהודים הללו במהלך הצעדה אל המחנה לא רק אנשי הס”א והס”ס אלא גם ההמונים המוסתים שנאספו בצדי הדרך. בפרנקפורט שעל הנהר מיין, למשל, ב-12 בנובמבר 1938, קיללו ההמונים המוסתים את היהודים שנאספו בתחנת הרכבת דרום והיכו אותם באגרופים. רבים מן היהודים נפצעו, מקצתם באורח קשה.⁴⁶ היהודים הללו נכלאו במחנות הריכוז למשך שבועות, לעתים אף למשך חודשים, התעללויות מכל סוג, הלקאות, עינויים, טרור יומיומי ורצח יומיומי – אנשי הס”ס

“המספר הכולל של אנשים שהיו קשורים בדרך זו או אחרת למפלגה הנאצית הגיע ב-1939 בודאי ל-22.5 מיליון, שהיו מחצית מן האוכלוסיה הבוגרת בגרמניה, אשר מנתה 45 מיליון איש. וגם חמישים האחוז הנוותרים היו רחוקים מלהיות בעלי הכרה אנטי-נאצית מובהקת.”⁴²

תהיה זו טעות לחשוב כי ב-1938 המוני המועסקים עמדו מחוץ לשורות האירגונים הנאציים. חשוב לזכור עובדה זו, כשאנו באים לשאול, באיזו מידה השתתפו בפוגרום המוני המועסקים המנוצלים.

כלומר יש להבחין בין ההנהגה הנאצית ואירגוני הגרעין הנאציים מצד אחד ובין אירגוני השוליים הנאציים וההמונים הבלתי מאורגנים, אשר בכל זאת עמדו תחת השפעת הנאצים, מצד שני.

הנאצים הצליחו לגייס פועלים ומועסקים אחרים להשתתפות בפוגרום. בערים הגדולות⁴³ גייסו האירגונים הנאציים במקומות העבודה את המועסקים ישירות מן המפעלים.⁴⁴ באזורי הכפר הצליחו ראשי המועצות או המורים הנאצים – לרוב תוך הישענות על המסורת הראקציונרית שממילא הייתה קיימת בכפר – לגייס כמעט את כל האוכלוסיה להשתתפות בפוגרום.

בידינו תיעוד ממדינת המחוז הסן של כמה מקרים כאלה של גיוס המוני המועסקים, ואפילו ילדים, להשתתפות בפוגרום. לפניכם דוגמאות אחדות:

- בולפרסהיים גייסו הפועלים והפועלות של תחנת הכוח “הפרג”.
- בגריסהיים שעל-יד דרמשטדט הובילו שני המנהלים של הפירמה מילר את 25 העובדים אל בית הכלבו לוב כדי לנפץ יחדיו את שמשות בית העסק ולפעול נגד הבעלים היהודי.
- יו”ר המפלגה הנאצית בטריזה גייס בבית הספר העירוני בהסכמת המנהל 40 עד 50 תלמידים בגילאי 8 עד 14 לביצוע

בגשם, בלי מזון, משקה או כיסוי ראש – וכל זה לאחר שכבר עברו עלינו יומיים בלי שינה ובלי מזון...⁴⁷ במחנה הריכוז בוכנוואלד היה הטרור הנאצי ברברי במיוחד ושיטות הביזה ברוטאליות במיוחד. עד פברואר 1939 נירצחו בבוכנוואלד 600 מן יהודים שנכלאו ב-9/10 בנובמבר 1938 ובימים שלאחר מכן. יותר מ-70 מתוכם הוכו למוות בצורה ברברית בידי אנשי הס"ס בלילה שבין 10 ל-11 בנובמבר.⁴⁸ בדיווחה של הוועדה הבינלאומית למחנה בוכנוואלד מתואר הסבל של היהודים הללו והטרור הרצחני של הנאצים:

“לאחר שהוברחו ונרדפו מוויימאר, הם הגיעו תשושים לבוכנוואלד. ילדים בני עשר וקשישים בני שמונים נהדפו אל המחנה בהצלפות שוטים ובדחופות בקת הרובה. החלשים נורו למוות בסוף המסע. גרוע במיוחד היה מצבם של הגברים מתורניגיה, שכבר היה מאחוריהם מסע רגלי ארוך, שבמהלכו שיסו בהם כלבים.

בחצר המסדרים נמשכו ההתעללויות. האנשים הוכו ורכושם נלקח מהם בכוח. משמאל לשער עמדו חמישה צריפים: A1 עד A5. 2500 בני אדם נדחסו בכל צריף. רוח קרה כקרח חדרה מבעד לחורים ולסדקים. שקי קש או שמיכות לא היו בנמצא. גם שירותים או מקלחות לא היו במקום. לאחר יומיים נבנו שתי מחראות. אבל לא היה בהן די... במרחב הנייטרלי – רצועה ברוחב שני מטרים לאורך הגדר החשמלית, שאסור היה להיכנס אליה – היו מוטלות הגויות. החלשים מעדו אל תוך המחראות וטבעו. התאבדויות בתלייה, בחיתוך הוורידים או בקפיצה אל המחראות היו שכיחות, והאסירים האחרים לא היו מסוגלים למנוע אותן...

פעלו נגד היהודים הכלואים באורח רצחני מזועזע. המשלוחים שלוו בהלקאות, הצלפות שוטים ובכלבי ציד, ה"מסדרים" המענים, העמידה דום במשך שעות על גבי שעות בחצר המחנה, הטרור שהפעילו אנשי הס"ס, תנאי החיים האיומים במחנות הריכוז כגון רעב, מחלות וקור – כל אלה גרמו לכך שבתוך זמן קצר נהרגו מאות אסירים יהודים. אחת ממטרות הטרור שהופעל במחנות הייתה להפחיד את היהודים. בה בעת נבזזו מן היהודים רכושם. השחרור הותנה לעתים קרובות בעזיבת הארץ, נוסף על כך אולצו יהודים רבים לחתום שהם "מעניקים" או "מעבירים" את רכושם למדינה.

אחד מ-6,000 יהודי המבורג שנעצרו בנובמבר 1938 ונשלחו למחנה הריכוז זקסנהאוזן, תיאר לאחר שחרורו ב-21 בנובמבר את הטרור שהפעילו הנאצים נגד היהודים הכלואים במחנה:

“בהגיענו לזקסנהאוזן חיכו לנו מספר גדול של אנשי ס"ס והתחילו מיד להתעלל בנו, לבעוט בנו ולהכות אותנו בקת הרובה ובאלות... – המאמץ הגופני והאלימות הבלתי פוסקת מצד אנשי הס"ס גרמו לכך שבמהלך 15 הדקות שצעדנו אל המחנה, נהרגו שניים מן הקבוצה שלנו.

ואז התחיל הנורא מכל, הדבר שגימד בעיני את כל ההתעללויות הגופניות – נאלצנו לעמוש בחצר המחנה במשך 19 שעות (חלק נאלצו לעמוד 25 שעות), וכל מי שהתמוטט ספג מיד בעיטות וחבטות בקת הרובה. בתחילה קראו לרבי לצאת מהשורה, משכו אותו בזקנו והתעללו בו – אחר-כך אילצו אותו להחזיק במשך 12 שעות, בזרועות מתוחות, שלט ועליו הכיתוב: 'אני בוגד במדינה ואני אשם במותו של פון ראט'. ... אחר-כך משכו אותנו בזקן ובשיער ונאלצנו לעמוד עוד 6 שעות

29 אנשים השתגעו וצריך היה לקשור אותם בחוט תיל. אנשי ס"ס לקחו אותם לפתע, הובילו אותם תוך מהלומות אל הבונקר, ושם היכה אותם מפקד הפלוגה זומר בברזל זווית והרג אותם. אלפים צפו במחזה הזה משותקים מרוב פחד.

תחת פיקודו של מפקד פלוגת הס"ס יאנון, נכנסו בלילה שוטרים אל הצריפים, הסירו טבעות מאצבעותיהם של הישנים ושל המתים, שברו שיני זהב והרגו את כל מי שניסה להתנגד...

פעם אחת נשברו שני צריפים בגלל העומס. עקב זאת נכנסו אליהם אנשי הס"ס ורצחו 16 אסירים.⁴⁸

במחנה הריכוז דכאו נרצחו עד אוגוסט 1939 מן האסירים שנכלאו בעקבות פוגרום נובמבר.⁴⁹

במהלך הפוגרום ובחודשים שלאחריו נרצחו למעלה מ-1000 יהודים באזורי השליטה של האימפריאליזם הגרמני.⁵⁰

פעולתה המשולבת של ההנהגה הנאצית להרחבת ההשפעה האנטישמית על ההמונים

מלכתחילה הסבירו הפשיסטים הנאצים כי לדעתם "שאלת היהודים" לא "תפתר" באמצעות אנטישמיות "רועשת", כפי שהם כינו זאת, אלא באמצעות אנטישמיות "תבונית" או "מדעית" מטעם המדינה. פירוש של דבר היה חיסול היהודים באמצעות פעולה של המדינה המודרכת בידי ה"תבונה" האנטישמית-גזענית. היטלר הכריז כבר ב-1919 כי לאחר שייחקקו "חוקי זרים", מטרת "האנטישמיות של התבונה" תהיה "הרחקת היהודים בכלל". בנאומו הגדול הראשון, שנשא ב-13 באוגוסט 1920 וכותרתו הייתה "מדוע אנחנו נגד היהודים" (אז כבר היה תועמלן של

המפלגה הנאצית), הזכיר היטלר את "האנטישמיות המדעית" שלו.⁵¹ ואולם, מלכתחילה לא שללו הנאצים את האפשרות של ביצוע פוגרום, את הפנייה האנטישמית אל היצרים הנמוכים ואת ליבוי האש.

כך, למשל, עם התקרבות מועד חקיקת "חוקי נירנברג" האנטישמיים-גזעניים בקיץ 1935, פרץ גל חדש של טרור אנטישמי נגד היהודים, החל בהחרמת בתי עסק יהודיים, עבור בהתגברות האנטישמיות היומיומית כגון השפלות, התנכלויות, פגיעות גופניות של ממש והתברות קיצונית בערי גרמניה ובכפריה של מספר השלטים האוסרים כניסת יהודים, וכלה בהתקפות נאציות על בתי-כנסת בכל רחבי גרמניה.⁵²

בינואר 1937 המליץ "אגף היהודים במשרד הראשי של שירות הביטחון" על "זעם של ההמון" כ"אמצעי היעיל ביותר" להחשת "פתרון שאלת היהודים". "זעם ההמון" אמור היה "להפוך למהומות... כן היהודים למדו הרבה... באמצעות פוגרומים ואין דבר שהם יראים ממנו יותר משהם יראים מפני אווירת עוינות העלולה לפנות נגדם בספונטאניות."⁵³

ביולי 1938, לעומת זאת, טען קארל קרימיך, חבר מועצת המנהלים של ה"דויטשה בנק", כי בנוגע "לפתרון המוחלט בשאלת הפיכת בתי העסק לאריים" יש להעדיף שיטות שקטות על פני שיטות ספקטולאריות.⁵⁴

שני ההיבטים ממלאים תפקיד במדיניות הנאצית ובאימפריאליזם הגרמני. בסיטואציות מסוימות ידעו הנאצים גם ללבות ולבצע פוגרומים בדם קר. ואולם, מבחינת **האסטרטגיה הכוללת** לא היה בכך אלא פעולת סיוע למימוש המדיניות האנטישמית הרשמית.

כך היה גם בנובמבר 1938. כבר ההוראות והפקודות של ההנהגה הנאצית בנוגע לאופני ביצוע הפוגרום מראים כי המסגרת

הרס הריהוט בדירות, וטען שמדובר בהשמדת רכוש שבסופו של דבר אבד לעם הגרמני⁵⁶:

“הייתי מעדיף שתהרגו 200 יהודים ולא

תשמדורכוש כזה.”⁵⁶

ואולם בנוגע לקו המרכזי של המדיניות האנטישמית שעל המדינה להפעיל, ובכלל זה רצח העם שאירגנה המדינה, היו המנהיגים הנאצים בעיקרון מאוחדים בדעותיהם.

נוסף על כך, בנוגע להשפעה ההדדית בין המפלגה הנאצית ובין ההמונים, היו כמובן גם דברים שלא ניצפו מראש, ובכלל זה אנטישמיות לא-מאורגנת שהשתתפו בפוגרום ופעלו “על דעת עצמם” או בשיתוף פעולה עם כמה פונקציונרים נאצים “נלהבים מדי”. כבר ב-7 וב-8 בנובמבר התחוללו פוגרומים בשורה של ישובים קטנים בהוראת ראשי המפלגה הנאצית המקומיים, ואולם מקצתם יצאו מכלל שליטתם של הפונקציונרים הנאצים כיוון שהשתתפו בהם חלקים גדולים של האוכלוסיה.⁵⁷

באופן כללי ניתן לומר כי המנהיגים הנאצים לא יכלו כמובן לתכנן מראש את ביצוע המדיניות האנטישמית שלהם לכל פרטיה. גם בפוגרום נובמבר הם נאלצו לאלתר בכל מיני מקרים. לנוכח הזמן הקצר שעמד לרשותם, לא הייתה ברירה אחרת, שכן הם ביקשו להציג את הפוגרום בתור “נקמה” ובתור “התפרצות זעם ספונטנית של העם”. ואולם הדגשת היסוד המאולתר לבדו היא טשטוש האמת.

בביצוע הטרור האנטישמי הייתה חשיבות מכרעת לעובדה, שבמקרים כמו פוגרום 9 בנובמבר 1938 כבר היו קיימים אמצעים שהוכנו במשך שנים, ושלרשות המנהיגים הנאצים עמד מנגנון האלימות של המדינה הבורגנית, שנתנו האימפריאליסטים הגרמנים בידי המפלגה הנאצית, ושבאמצעותו הם ניסו לממש את

ההגבלות של הפשע נגד האוכלוסיה היהודית נקבעו במדויק ובמחשבה תחילה. אך חשוב מכך: המהלך הנאצי הבסיסי, כלומר “פיתרון השאלה היהודית באמצעות המדינה”, הודגש מהר מאוד, כבר ב-10 בנובמבר. בעמד הראשון של ה“פלקטישה באובאכטר”, ביטאון ההסתה הנאצי, הודיע שר התעמולה הנאצי גבלס, האיש שהורה לפתוח בפוגרום:

“האוכלוסיה נדרשת כעת בכל לשון של דרישה לחדול מיד מהפגנות ופעולות נגד היהודים, יהיה אשר יהיה טיבן. המענה לפיגוע של היהודי בפריז ינתן בצורה של חקיקה וצווים.”⁵⁸

מבחינת היהודים פירושו של דבר היה גירושם של 30,000 למחנות ריכוז זמן קצר לאחר 9 בנובמבר.

מחנות ההשמדה אושוויץ-בירקנאו, סוביבור, טרבלינקה, חלמנו, מיידאנק, בלזק, הם ההוכחה הנוראה לכך, שבעניין השמדת היהודים והצוענים, לא הפוגרום היה היסוד המכריע, אלא הדרך הביורוקרטית שהובילה לרצח עם בדם קר, אשר תוכנן תכנון “מדעי” ואשר לביצועו שימשו כל אמצעיה של המדינה.

* * *

מובן שעקב התנצחויות בין שרים נאצים, הגסטאפו, הס”ס, הס”א וכו’ בנוגע לכשירותם הביצועית ולתחומי אחריותם, נשמעו גם קולות מחאה בקרב ההנהגה הנאצית והמנגנון הנאצי באשר לאמצעים שיש להפעיל למימוש המדיניות האנטישמית, ובכלל זה פוגרום נובמבר 1938. למשל, בוועידה הנאצית שהתקיימה ב-12 בנובמבר 1938 דונה בפוגרום, השר גרינג, שהיה ממונה על התכנון הכלכלי הנאצי ושתמך בלא עוררין ברעיון המרכזי של פוגרום נובמבר, ביקר את ניפוץ חלונות הראווה, את השחתת תכולת החנויות ואת

תוכניותיהם האגרסיביות להשתלטות על העולם בכל דרך, ובכלל זה רצח עם. נוסף על כך, לעובדה שבהחלטה לפעול מהר, הנאצים יכלו להישען על האנטישמיות והגזענות העמוקות של שכבות רחבות מקרב המון המועסקים, הייתה חשיבות מכרעת להצלחת הפשע.

* * *

מלכתחילה חזרו הנאצים וטענו שוב ושוב: "היהודים הם אסוננו! יהודה, התפגרי!" לנוכח התחזקותה של תנועת הפועלים המהפכנית בהנהגת המפלגה הקומוניסטית, ולנוכח האפשרות שהתסיסה המהפכנית בקרב חלקים ממעמד הפועלים תביא לידי התקוממות מזוינת כשיבשילו התנאים למהפכה, השתמשו האימפריאליסטים הגרמנים עוד לפני 1933 בהסתה שובניסטית ואנטישמית **כפעולת הסחה**. מהסכנה הזאת הזהיר גם סטאלין בשנת 1931, כשאפיין את האנטישמיות בתור "צורה קיצונית של שובניזם גזעני" והסביר:

"המנצלים משתמשים באנטישמיות בתור פְּלִיא ברק, כדי להסיט את מהולומותיהם של הפועלים מן הקפיטליזם. האנטישמיות היא סכנה למועסקים, מפני שהיא מתעה אותם ומסיטה אותם מן הדרך הנכונה ומובילה אותם אל מעמקי הג'ונגל."⁵⁸⁹

ואף-על-פי-כן אי-אפשר להשוות את תפקידו של פוגרום נובמבר לתפקידם של הפוגרומים הגדולים שחוללו הצארים ברוסיה בשנת 1905 כדי להסיט את תשומת ליבם של הפועלים, המועסקים והכפריים המנוצלים מן המאבק המהפכני, מן המהפכה. שכן ב-1938 לא שרר בגרמניה מצב מהפכני. יתרה מזאת: בכל 12 השנים של שילטון הנאצים לא היה מצב רחוק יותר ממצב מהפכני משהיה רחוק מכך המצב

ב-1938 (חוץ מבשנות המלחמה הראשונות לאחר "נצחונות הבלזי" של גרמניה). דומה כי בשום נקודת זמן אחרת לא יכול השלטון הנאצי להסתמך על תמיכה רחבה כל-כך של ההמונים כמו בסתיו 1938.

מבחינה פוליטית פנימית עלה בידם של הדיקטטורים הנאצים לרסק את מרבית האירגונים של המפלגה הקומוניסטית ובכך להחליש במידה רבה את הגרעין המהפכני של ההתנגדות לפשיסטים הנאצים ולאיימפריאליזם הגרמני בכלל. בעיקר בזכות ייצור תחמושת נראה היה שאין יותר אבטלה המונית. המשחקים האולימפיים בברלין בשנת 1936 העלו את קרנם של הפשיסטים הנאצים בעולם. מבחינת מדיניות החוץ התחזק האימפריאליזם הגרמני חיזוק משמעותי עקב הצלחת סיפוח אוסטריה "בדרכי שלום" במארס 1938 וסיפוח אזורי הגבול של צ'כוסלובקיה באוקטובר 1938. מדיניות "מינכן" של האימפריאליסטים הצרפתים והאנגלים הוסיפה ועודדה את האגרסיביות שלו. וכך ישבו בסתיו 1938 הדיקטטורים הפשיסטים הנאצים בשל האימפריאליזם הגרמני בביטחה בכס השלטון.

ואולם, לשם מה אפוא הפוגרום? ומדוע בכלל להוסיף ולהחריף את הטרור האנטישמי, שהרי הרגיעה מפעם לפעם לא הייתה אלא מראית עין (מטעמים בורוים, למשל, בזמן המשחקים האולימפיים), והטרור חזר והופיע נורא יותר ורצחני יותר עד שלבסוף הגיע לידי רצח העם במפעלי המוות.

חבר המפלגה הקומוניסטית פאול מרקר הסביר ב-1944 נכונה את תפקיד הגזענות של הנאצים:

"הגזענות של הנאצים לא שימשה רק להסחת דעתם של ההמונים המנוצלים, אלא בה בעת היא הייתה מכשיר לחיזוק הדיקטטור ולהשחתת הפונקציונרים הנאצים בדרגות

הנמוכות והבינוניות, וכן להכנת הקרקע האידיאולוגית לשד הרכוש היהודי. כל מתקפה גזענית-אנטישמית הייתה תוצאה של שיקול דעת קר באשר לתועלת הפעולה בהתחשב בתוצאה שביקשו להשיג. לפיכך, שיטות הפעולה למיניהן תוכננו בקפידה, והן התפתחו מהכפשות והשפלות ועד לטרור רצחני ולהשמדת האוכלוסיה היהודית.⁵⁹

ובאמת, בשביל האימפריאליסטים הגרמנים, גזענות, שובנים ואנטישמיות לא היו רק אמצעי נגד מלחמת המעמדות של הפרולטריון, נגד הסכנה של מהפכה פרולטרית, אלא הם שימשו גם ביסוס פסודו-מדעי לתוכניותיהם לכיבוש העולם, להכנעה ושיעבוד של עמים אחרים, תוכניות שלא נרתעו גם לצייר השמדת עמים שהוצגו כ"נחותים".

חשוב גם לראות, כי האנטישמיות שהלכה והחריפה הייתה גם מכשיר לחינוך ההמונים, ובעיקר בני הנוער, בדרך למימוש המדיניות הנאצית על כל פשעיה. בנוגע לזה כתב פאול מרקר:

"הגזענות והאנטישמיות היו מעין חיסון למאות אלפי אנשים כדי שיוכלו לבצע רצח עם בשמחה. ואולם, החינוך לרצח עם לא יכול היה להיעשות רק באמצעות מילים. נדרש שילוב יומיומי של תיאוריה ומעשה כדי לחנך את תומכי הנאצים להתנשאות אדנותית, לבוז כלפי בני אדם אחרים, לאכזריות טרוריסטית, לנכונות לרצח-עם בדם קר. החינוך המעשי הזה לאכזריות, לחוסר אנושיות ולנכונות לרצח התבסס על עינויים בדם קר ועל מעשי רצח של מתנגדי משטר ושל יהודים."⁶⁰

האגרסיביות ההולכת וגוברת של האנטישמיות הנאצית איננה לפיכך ביטוי לחולשה הולכת וגוברת של הדיקטטורים הנאצים או של חוסר שביעות רצון הולכת וגדלה של ההמונים המנוצלים והמדוכאים.

להיפך, ככל ששילטונם של הפשיסטים הנאצים היה יציב יותר, ככל שמרחב התימרון שלהם במדיניות הפנים ובמדיניות החוץ היה גדול יותר, ככל שפסקו ה"התחשבויות" הזמניות, ככל שחזקו התגובות ה"מאופקות", ואפילו התומכות, של המעצמות האימפריאליסטיות האחרות את מאמצי ההתפשטות האגרסיביים של האימפריאליסטים הגרמנים (ראו למשל את "הסכם מינכן"), כך החריף הטרור נגד היהודים, עד שעקב פלישתה של גרמניה הנאצית לפולין, עקב הכוזות המלחמה של אנגליה וצרפת על גרמניה ועקב מלחמת העולם השנייה בכלל,⁶¹ כל סוג שהוא של "התחשבות" נעשה מיותר.

המאפיין הנורא ביותר של הפשיזם הנאצי הוא רצח העם התעשייתי של היהודים ושל הצוענים שהתבצע בפעם הראשונה בהיסטוריה. אותו "רצח גרמני", אותו רצח-עם מטעם המדינה שתוכנן זמן רב, רצח תעשייתי, בירוקרטי ופרוסי באופיו, הוא אחד ויחיד בהיסטוריה.

אי-אפשר לרדד זאת ולטעון שמדובר באינטרס כלכלי בלבד, כפי שעושים כמה מרקסיסטים וולגריים. אמנם הפשיזם הנאצי לא ביטל כמובן את החוק העליון של האימפריאליזם, הלוא הוא השאיפה לרווחים. ההון המונופולי הגרמני הוכיח שהוא מסוגל להתעשר גם ממחנות הריכוז ואפילו ממחנות ההשמדה, באמצעות שד רכושם של האסירים וניצולם כעבדים לפני רציחתם.

אבל לא האינטרס של רווח כלכלי מידי ולא הדרישות הצבאיות הקונקריות יכולים באמת להסביר הסבר מקיף מדוע בשנות המלחמה, ובמיוחד בשנים שהמפלה הצבאית של המשטר הנאצי כבר נראתה באופק, הוסיפו התליינים הנאצים לשלוח מאות אלפי אנשים למחנות ההשמדה ורצחו מיליוני אנשים באופן תעשייתי.

**האנטישמי, לא עמד לימינם של היהודים
במצוקתם המחוריה ובפחדם הנורא ולא
תמך בהם וגונן עליהם.**

**זוהי בדיק הנקודה המכריעה וממנה
נובעת אשמה גדולה.**⁶²

על זאת יש להוסיף, כי בנוגע לפוגרום
נובמבר, אין איש יכול להשתמט מאחריות
בטענה כי "לא ידע על זה דבר". הפשעים
נעשו בכל אזורי השליטה של הפשיזם
הנאצי – וכל זה התרחש ברובו לעיני כל,
לפני קהל של אלפים ובערים הגדולות
עשרות אלפים. 30,000 היהודים שנשלחו
למחנות הריכוז הובלו בערי גרמניה
בעירויותיה ובכפריה בשיירות ארוכות לנוכח
אלפי ועשרות אלפי "צופים". והידיעה על
שריפת בתי הכנסת והרס החנויות הגיעה
בוודאי לאחוזי תושבי הערים והכפרים שכבר
היו "חופשיים מיהודים". העיתונים
הנאציים הודיעו על הטרור של ליל הפוגרום
בכל אזורי השליטה הנאציים.

בהאצים קיימו עשרות רבות של עצרות
המוניות, במיוחד ב-10 בנובמבר 1938.
בעצרות הללו נישאו נאומי הסתה
אנטישמיים, נחגגה "הצלחת" הפוגרום
והוכרז על מעשי טרור אנטישמיים חדשים.
מנהיגי הנאצים אירגנו אסיפות שבהן
הריעו להם מאות אלפים מתומכיהם.
בנירנברג, לדוגמה, התקיימה עצרת המונית
ומאה אלף צופים השתתפו בה מרצונם
החופשי והריעו לנאום ההסתה האנטישמי
שנשא שטרייכר, המו"ל של השבועון "דר
שטימר", אחד האנטישמים הגדולים ביותר
בגרמניה הנאצית, שעתיד היה לשמש גם
"גאולייטר של חבל פרנקוניה".⁶³ במינכן
התקיימו עשרים עצרות המוניות.
העיתונות הנאצית וכרוזות שניתלו ברחבי
העיר קראו לאזרחים להשתתף בעצרות
ופירסמו את דבר הפשעים נגד היהודים.
בעצרת המרכזית במינכן בקרקס קרונה
נאם ה"גאולייטר" הנאצי אדולף ואגנר לפני

מטרת האמטישמיות הרצחנית הייתה
השמדת היהודים, הגשמה של התוכנית
האידיאולוגית להכחדת היהודים.

מאחורי זה עמד הרעיון שיש להקים
מונומנט של ברוטאליות ושל אכזריות
שיעמוד "1000 שנה", משהו שלא נראה
כמוהו בתולדות העולם, כדי לרסק כל
התנגדות אפשרית למשטר הנאצי
ולתוכניות כיבוש העולם של
האימפריאליזם הגרמני.

כיום, בשעת המרוץ השלישי לשליטה
בעולם, רצח העם התעשייתי של היהודים
ושל הצוענים משמש את האימפריאליזם
הגרמני בתור איום על העמים האחרים
למען יפנו לו מקום וישתעבדו לו "מרצונם
החופשי".

הקו שנקטו הקומוניסטים במאבקם נגד הפשיזם הנאצי לנוכח המוון הגרמני הנגוע בנאציות

בתיאורים בורגניים של פוגרום נובמבר
1938 מדגישים תמיד כי מרבית האוכלוסיה
דחתה את מעשי האלימות של הנאצים
בליל הפוגרום. ומכל מקום, רק מיעוט קטן
השתתף בהם. התיאורים שמתארים
הרוויזיוניסטים המודרניים הולכים באותו
כיוון.

אל מול העיוותים הללו של האמת יש
להעמיד ראשית טיעון פשוט עוד יותר:
הדחיה הזאת, אם הייתה קיימת בכלל, לא
נגעה אלא לפשעים האנטישמיים
הקיצוניים שנעשו בפוגרום ולהשחתת
"המיוותרת" של רכוש, אבל אין מדובר
בדחיה כוללת של האנטישמיות. אפשר
לראות זאת מכך שאותם אנשים לא התנגדו
לצעדים האנטישמיים "החוקיים". הדבר
נכון בעיקר בנוגע לחוגים גרמניים לאומיים
מסויימים, שבעצמם היו אנטישמיים מאוד.

**ואולם, הנקודה המכריעה היא שהרוב
הגדול לא עשה דבר נגד הטרור**

אלפי תומכים והצדיק את רצח היהודי הפולני חיים בות.⁶⁴

רצח-העם שביצעו הנאצים, או בשמו בז'רגון הנאצי "אקציית היהודים", היה שיחת היום בחשמלית, במסבאות, בכל מקום. איש בגרמניה לא יכול לומר אפוא שלא ידע דבר על הפשעים נגד היהודים ועל הרציחות.

עוד היבט חשוב הוא העובדה שמרבית המועסקים השתתפו השתתפות ישירה בפשע שביצעו הנאצים, במיוחד בביזה, או יצאו נשכרים ממנו. המונח הרווח עד היום בשפה הגרמנית "מצוד אחר מציאות" מקורו בעצם בשוד הרכוש היהודי. הדירות ההרוסות של היהודים, שדיריהן לרוב נמלטו או גורשו, נבזזו בקנה מידה גדול. ברחובות ובחצרות הבתים נערכו מכירות פומביות של תכולת הדירות.

ההכרה בהיותם של המנוצלים והמועסקים שותפים לאשמה בפשעי הנאצים, במסורת התורה של מארקס ואנגלס ושל האינטרנציונאליזם הפרולטרי – במיוחד בפשעים נגד העמים שהותקפו בידי האימפריאליזם הגרמני – היו נקודת מוצא הכרחית במאבק נגד הפשעים הנאצי.

האשמה הזאת ניתנת לחלוקה לפי הבדלי מעמדות:

אין ספק כי עיקר האשמה בפשעי הנאצים והאימפריאליזם הגרמני נופלת בחלקה של הבורגנות המונופוליסטית הגרמנית. המעמד השליט הזה כולל את הפוליטיקאים העיקריים של הפשעים הנאצי, כלומר את ההנהגה הנאצית, את המטה הכללי של הוורמכט הנאצי וכיו"ב.

אחריהם בתור נמצאים מאות האלפים שהשתתפו השתתפות ישירה בפשעים: מפעילי מחנות הריכוז, תליינים, מענים, החיילים, שביצעו פשעים נתעבים ומעשי זוועה שלא ייאמנו.

אחר-כך מופיעים רוב תומכי הנאצים, אשר ראו בחיוב את הפשעים הללו ותמכו בהם.

אחר-כך מופיעים ההמונים שלא ראו בעין יפה מעשה נפשע זה או אחר של הנאצים, אבל היו פחדנים מכדי להתנגד להם ולכן קיבלו זאת בשתיקה.

ולבסוף, כל מי שדחו את רעיונות הפשיזם הנאצי – למשל, תומכי המפלגה הסוציאל דמוקרטית או תומכי המפלגה הקומוניסטית – אבל חסרו את הכוח או את מוצקות העקרונות שבביל להצטרף למאבק אקטיבי בנאצים.

לעומתם עומדת ההתנגדות המאורגנת האנטי-נאצית (וכן כמה פעולות התנגדות אינדיבידואליות) של אותם מעטים באוכלוסיה הגרמנית, שנאבקו מאבק אקטיבי נגד הפשיזם הנאצי.

התנגדות כזאת וכמה מעשי סולידריות התקיימו גם ב-9 בנובמבר 1938. לפניכם כמה דוגמאות של סולידריות עם היהודים הנרדפים שהתעללו בהם:

הניצול ארווי לוי דיווח על פעולת סולידריות במינכן בליל הפוגרום, אשר הצילה את חייהם של אביו, רפאל לוי, של אחותו ושל עד יהודיה:

"אותו לילה הם החביאו את אבי בביתם. מר דפינגר, מנהל התיאטרון "שאושפילהאוס" החביא אותנו בדירתו עוד שלושה ימים, וגם את אחותי ואת סוכנת הבית היהודיה שלנו, גיטה אופנהיימר."

זיגפריד ופאול אדלר ממינכן ניצלו בזכות השכנים שסירבו למסור לגסטפו את כתובתם החדשה.⁶⁵ איכר מאַלר העניק מחסה בליל הפוגרום למשפחת ליפמן מלימבורג. ואולם, ההמון המוסת הוציא בכוח את משפחת ליפמן מביתו של האיכר, היכה את האיכר באורח איום ונורא וחלונות ביתו נופצו.⁶⁶

להחרבת מנגנון המדינה הבורגנית והקמת
חברה סוציאליסטית וקומוניסטית, לא
הייתה ריאליזם בטווח הקצר.

היה עליהם לסווג את המאבק בפשיזם
הנאצי כחלק מן המטרה ארוכת הטווח של
מהפכה פרולטרית.

מאבקנו באימפריאליזם הגרמני ונגד
קפיטליזם בכלל כולל היום גם את המאבק
באנטישמיות. מבחינה תיאורטית,
אידיאולוגית ופוליטית, יש לראות במאבק
באנטישמיות חלק מן המאבק הדמוקרטי,
מרכיב הכרחי ביצירת עמדה מעמדית
ברורה באמת בקרב מעמד הפועלים. בלי
המאבק הזה, המהפכה הפרולטרית, שהיא
המאבק העיקרי והעליון ומימושה של
תוכנית-העל הקומוניסטית, אינה אפשרית.

אנו מדגישים את המקרים הללו, מכיוון
שהם מציגים את אשמתם של כל אלה שלא
נהגו כך.

כיצד הייתה אפשרית פוליטיקה
קומוניסטית לנוכח המצב הזה?
כשלב ראשון היה על הקומוניסטים
להצביע על האמת המרה בפומבי. לנין
ניסח זאת ניסוח פרוגרמטי:

**“מחובתכם לומר להם [להמונים,
הערת המחברים] את האמת המרה.
מחובתכם להצביע על הדעות
הקדומות שלהם הבורגניות-
דמוקרטיות והפרלמנטריות [בגרמניה
מדובר בעיקר בדעות הקדומות
הנאציות, הערת המחברים] ולקרו
להן בשמן. ובה בעת מחובתכם לבחון
בחינה מפוכחת את דרגת התודעה
והבשלות האמיתיות של המעמד כולו
(ולא רק של האוונגרד הקומוניסטי).
כלומר של כל המון המועסקים (ולא
רק של נציגיהם המתקדמים).”⁶⁷⁹**

המטרה הייתה צריכה להיות לבנות על
בסיס זה תוכנית חירום דמוקרטית ואנטי-
נאצית ברורה ובמרכזה הסולידריות עם
נפגעי הנאצים, ובמיוחד עם היהודים
והצוענים. לשם כך היה חייב להיות ברור כי
מאבק מזוין בפשיזם הנאצי הוא הכרחי. רק
על בסיס קו פעולה כזה, שכולו שנאה
לפשעיו של הפשיזם הנאצי, והוא מבטא
מאבק דמוקרטי והתנגדות מחתרתית
מזויינת, רק על בסיס קו כזה אפשר היה
לשמר באמת את הקומוניסטי העליון
ולפתח אותו. את תוכנית-העל
הקומוניסטית לא היה צריך בשום אופן
לדחות או לקצץ, אלא היה עליה לשמש,
כמו תמיד, בסיס לתעמולה ולתסיסה
הפוליטית הקומוניסטיות. ואולם על
המתנגדים היה אף לדעת כי לנוכח היעדר
תודעה דמוקרטית בקרב רבים מן הפועלים,
מימושה של תוכנית-העל הקומוניסטית,
קרי מהפכה פרולטרית, מלחמת אזרחים

הערות

- Walter H. Pehle (Hrsg.), "Der Judenpogrom 1938 – Von der 'Reichskristallnacht' zum Völkermord", Frankfurt/Main 1988, S. 15
- Robert Gellately, "Die Gestapo und die deutsche Gesellschaft", Paderbon 1993, S. 139
- 11 מידע מדויק למדי על השתתפות אוכלוסיית המועסקים אפשר למצוא בפסקי דין מן השנים הראשונות שלאחר המלחמה, אף על פי שפסקי הדין הללו מציגים רק מקטע קטן של הפשעים שבועו. (Wolf-Arno Kropat, "Kristallnacht in Hessen", Wiesbaden 1988, S. 66 f.)
- 12 לפי נאומו של סלומון קורנס לרגל יום השנה השישים ל-5 בנובמבר 1938 שהתפרסם בעיתון "פרנפורטר ונדשאר" ב-10.11.1998.
- 13 Rita Thalman, Emmanuel Feinermann, "Die Kristallnacht", Frankfurt/Main 1988, S. 98
- 14 Herbert Schultheis, "Die Reichskristallnacht in Deutschland", Bad Neustadt an der Saale 1985, S. 126
- 15 שם, עמ' 154
- 16 שם, עמ' 137
- 17 שם, עמ' 301
- 18 שם, עמ' 259
- 19 Hans-Jürgen Döscher "Reichskristallnacht", Frankfurt/Main, Berlin 1988 S. 98
- 20 שם, עמ' 99
- 21 Rita Thalman, Emmanuel Feinermann, "Die Kristallnacht", Frankfurt/Main 1988, S. 88
- 22 Saul Friedländer, "Das Dritte Reich und die Juden – Die Jahre der Verfolgung 1933-1939", München 1998, S. 291
- 23 Walter H. Pehle (Hrsg.), "Der Judenpogrom 1938 – Von der 'Reichskristallnacht' zum Völkermord", Frankfurt/Main 1988, S. 24
- 24 שם
- 25 erbert Schultheis, "Die Reichskristallnacht in Deutschland", Bad Neustadt an der Saale 1985, S. 328
- 26 Rita Thalman, Emmanuel Feinermann, "Die Kristallnacht", Frankfurt/Main 1988, S. 98
- 27 Israel Gutman (Hrsg.), "Enzyklopädie des Holocaust", Band III, München, Zürich 1998 S. 1208
- 28 Die Reichskristallnacht – Eine Arbeitshilfe für Unterricht und Gemeindefarbeit", Heppenheim 1988, S. 49
- 29 Walter H. Pehle (Hrsg.), "Der Judenpogrom 1938 – Von der 'Reichskristallnacht' zum Völkermord", Frankfurt/Main 1988, S. 39/40
- 30 Rita Thalman, Emmanuel Feinermann, "Die Kristallnacht", Frankfurt/Main 1988, S. 92
- 31 שם, עמ' 98
- 32 Hermann Graml, "Reichskristallnacht – Antisemitismus und Judenverfolgung im Dritten Reich", München 1988, S. 32

- Wilhelm Pieck, "Die gegenwärtige Lage und die Aufgaben der Partei Die", הרצאה בוועידת המפלגה הקומוניסטית בברן 30.01.1939 מצוטט מתוך: Berner Konferenz der KPD 1939", Berlin 1974, S. 75
- עם זאת, בהחלטה שהתקבלה בוועידת המפלגה הקומוניסטית בברן בשנת 1939 מופיעה הערכה חיובית הרבה יותר מדי בנוגע להשפעה שיש לאנטישמיות ולגזענות של הנאצים על ההמון. בהחלטה נכתב, בניגוד לעמדתו של פיק: "בספטמבר האחרון ובשעת הפוגרום ביהודים הוכח כי חלקים הולכים ונרחבים של האוכלוסייה מסרבים ללכת אחרי ההסתה הגזענית והמיליטריסטית של השלטון, אתם מכשירי תעמולה עיקריים של משטר היטלר." (מתוך: "SED", Band 1, Berlin 1981, S. 333
- לפי ההחלטה שהתקבלה בוועידה "חלקים הולכים ונרחבים של האוכלוסייה" סירבו "ללכת אחרי ההסתה הגזענית" של השלטון, ודבר זה הוכח לדעתם בפוגרום נובמבר 1938. ואולם בדיוק כאן טמונה התעות. מדובר בהערכה שגויה לחלוטין של דרגת התפשטות האנטישמיות הנאצית בקרב ההמונים בגרמניה.
- 2 Peter Longerich, "Politik der Vernichtung. Eine Gesamtdarstellung der nationalsozialistischen Judenverfolgung", München 1988, S. 197
- 3 מצוטט על-פי: Trude Maurer, "Abschiebung und Attentat. Die Ausweisung der Polnischen Juden und Wälder H. בתוך: "Der Judenpogrom 1938 – Von der 'Reichskristallnacht' zum Völkermord", Frankfurt/Main 1988, S. 52
- 4 Rita Thalman, Emmanuel Feinermann, "Die Kristallnacht", Frankfurt/Main 1988, S. 44
- 5 על המאורע דיווח אביו של הרשל, זנדל גרינשפאן, במשפט אייכמן 1961/1962 בירושלים.
- 6 בתקופת הנאצים היה הכינוי "sale boche" מילת גנאי רגילה לנאצים, ופירושה בערך "גרמני מטונף". באומרו "12,000 היהודים הנרדפים" מתכוון הרשל לאחד התרנספורטים מאוקטובר 1938. סך הכל גירשו הנאצים 17,000 יהודים מגרמניה לפולין.
- 7 Rita Thalman, Emmanuel Feinermann, "Die Kristallnacht", Frankfurt/Main 1988, S. 52/53
- 8 נורא במיוחד הוא מה שכתבה טרודה מאור בספרה על פוגרום נובמבר 1938: "אילולא מת במלחמה, כי אז היה היהודי הזה, שבאמת היה אשם, שרוד בלי פגע את רצח היהודים." (Trude Maurer, "Abschiebung und Attentat. Die Ausweisung der Polnischen Juden und der Vorwand für die Kristallnacht", בתוך: "Der Judenpogrom 1938 – Von der 'Reichskristallnacht' zum Völkermord", Frankfurt/Main 1988, S. 71

Walter H. Pehle (Hrsg.), "Der Judenpogrom: על-פי: 53
1938 – Von der 'Reichskristallnacht' zum
Völkermord", Frankfurt/Main 1988, S. 105
Kurt Pätzold, Irene Runge, "Kristallnacht – Zum 54
Pogrom 1938" Köln 1988 S. 245
Walter H. Pehle (Hrsg.), "Der Judenpogrom 1938 – 55
Von der 'Reichskristallnacht' zum Völkermord",
Frankfurt/Main 1988, S. 32
Hermann Graml, "Reichskristallnacht – על-פי: 56
Antisemitismus und Judenverfolgung im Dritten
Reich", München 1988, S. 177
Walter H. Pehle (Hrsg.), "Der Judenpogrom 1938 – 57
Von der 'Reichskristallnacht' zum Völkermord",
Frankfurt/Main 1988, S. 18
סטאלין, "על האנטישמיות" 58
Paul Merker, "Das Dritte Reich und sein Ende", 59
Mexiko 1945, Nachdruck: Frankfurt/Main 1972, S.
47
שם 60
מלחמת העולם השנייה החלה בעצם עוד לפני 61
המתקפה על פולין, בפעולות המלחמה של
הפשיסטים האיטלקים ברמה האתיופית,
בהתערבות הצבאית של האימפריאליסטים
הגרמנים והאיטלקים בספרד, ובמלחמה
האגרסיבית של האימפריאליסטים היפנים בסין.
את העמדה הבסיסית של "נגד הזרם" בעניין 62
האשמה ניתן למצוא בחוברת: "Rot Front"
Nr. 1, Januar 1996, S. 91-95
Daniel Jonah Goldhagen, "Hitlers willige 63
Wollstrecker", Berlin 1996 S. 131
Andreas Heusler, Tobias Weger, "'Kristallnacht' – 64
Gewalt gegen die Münchner Juden im November
1938", München 1998 S. 153/154
שם, עמ' 151 65
Wolf-Arno Kropat "Kristallnacht in Hessen", 66
Wiesbaden 1988, S. 85
לנין "הרדיקלים השמאלי", מחלת הילדות של 67
הקומוניזם."

Rita Thalman, Emmanuel Feinermann, "Die 33
Kristallnacht", Frankfurt/Main 1988, S. 104
שם, עמ' 96 34
Inge Deutschkorn, "Ich trug den gelben Stern", 35
München 1986, S. 34
Wolf-Arno Kropat "Kristallnacht in Hessen", 36
Wiesbaden 1988, S. 109
שם, עמ' 116 37
שם, עמ' 133 38
Walter H. Pehle (Hrsg.), "Der Judenpogrom 1938 – 39
Von der 'Reichskristallnacht' zum Völkermord",
Frankfurt/Main 1988, S. 114/115
ראו למשל את הדעת הטלקס הכוללת הוראות 40
מפורטות ששלח מפקד הגסטפו מילר בחצות לכל
יחידות המשטרה, וכן את הדעת הטלקס הכוללת
הוראות מפורטות לביצוע הפגרום ששלח מפקד
משטרת הביטחון היידיך בשעה 1:20 בלילה לכל
יחידות המשטרה. שני המסמכים מובאים בספר:
Wolf-Arno Kropat "Kristallnacht in Hessen", 41
Wiesbaden 1988, S. 74-76
על-פי: Kurt Pätzold, Irene Runge, "Kristallnacht – 41
Zum Pogrom 1938" Köln 1988 S. 65
Paul Merker, "Das Dritte Reich und sein Ende", 42
Mexiko 1945, Nachdruck: Frankfurt/Main 1972, S.
55
מתוך 350,000 עד 365,000 היהודים שחיו ב-1938 43
בגרמניה (כלומר בלי אוסטריה שסופחה במארס
1938 ובלי חבל הסודטים שסופח באוקטובר 1938)
התגוררו יותר מ-65% בשבע ערים גדולות, 40%
ברבלין.
Wolf-Arno Kropat "Kristallnacht in Hessen", 44
Wiesbaden 1988, S. 68
שם, עמ' 67/68 45
Wolfgang Wippermann, "Das Leben in Frankfurt 46
zur NS-Zeit", Band I, Frankfurt 1986, S. 107
Walter H. Pehle (Hrsg.), "Der Judenpogrom 1938 – 47
Von der 'Reichskristallnacht' zum Völkermord",
Frankfurt/Main 1988, S. 42/43
Klaus Drobisch, "Widerstand in Buchenwald", 48
Frankfurt/Main 1985, S. 30, 32; Rita Thalman,
Emmanuel Feinermann, "Die Kristallnacht",
Frankfurt/Main 1988, S. 175
Hans-Jürgen Döscher, "'Reichskristallnacht', Die 49
Novemberpogrome 1938", Berlin 1988, S. 110
Israel Gutman (Hrsg.), "Enzyklopädie des 50
Holocaust", Band III, München, Zürich 1998 S. 1208;
Rita Thalman, Emmanuel Feinermann, "Die
Kristallnacht", Frankfurt/Main 1988, S. 187
על-פי: Hermann Graml, "Reichskristallnacht – 51
Antisemitismus und Judenverfolgung im Dritten
Reich", München 1988, S. 94
אף על פי שמדובר בפעולות טרור אנטישמיות בכל 52
רחבי גרמניה, בספרות הבורגנית ממעיטים בערכן
ומכנים אותן "מהומות קורפירסטנדס" (למשל
בספר: Avraham Barkai, "Vom Boykott zur 53
'Entjudung' – Der wirtschaftliche Existenzkampf der
Juden im Dritten Reich 1933-1943", Frankfurt/Main
(1987, S. 67

נספח

מסמך:

הצהרה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית "נגד החרפה שבפוגרום היהודים!" מנובמבר 1938

נגד החרפה שבפוגרום היהודים!

הצהרה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית

נובמבר 1938

מתוך נאמנות למסורת הגאה של תנועת הפועלים הגרמנית, ברוח המשוררים וההוגים הגרמנים הגדולים, מוחה המפלגה הקומוניסטית של גרמניה נגד הפוגרומים של היטלר ביהודים, שהכתימו את כבודה של גרמניה בחרפה גדולה לעיני האנושות כולה.

כל גרמני הגון דוחה בסלידה את הפעולות הבהמיות שפעלו אנשי ס"ס בבגדים אזרחיים נגד יהודים חסרי מגן. בפקודת היטלר, הימלר, גבלס, גרינג ושרייכר. לעם הגרמני אין ולא כלום עם הצתת בתי הכנסת ובזיזת חנויות ודירות של יהודים, עם ההתעללויות והרציחות של אזרחים יהודים. המפלגה הקומוניסטית של גרמניה מברכת על העמדה המכובדת והאמיצה של גרמנים רבים מכל שכבות העם, אשר בתנאים הקשים ביותר ניסו לבטא את מחאתם כנגד הפוגרומים ביהודים ולהגיש עזרה אנושית ליהודים הנרדפים.

הטענה כי הפוגרומים היו התפרצות זעמו של העם, היא שקר אומלל. הם תוכננו ואורגנו לפני זמן רב ובוצעו אך ורק בפקודתם של ראשי הנציונל-סוציאליזם. לאמיתו של דבר מטרתם לא הייתה אלא להסיט את זעמו של העם מן הדיקטטורה הנציונל-סוציאליסטית, מן השוד המטורף של העם הגרמני כולו לטובת יצרני הנשק ואילי ההון הנאצים המושחתים, ולכוון אותו כלפי חפים מפשע באמצעות ההכרזה: "היהודים אשמים".

אך לא היהודים הם אלה שמשלמים לפועלים משכורות זעומות, לא הם חיסלו את יום העבודה בן שמונה השעות, לא הם המנצלים את העם ניצול מחפיר, לא הם שקורעים את הגברים מעל משפחותיהם ושולחים אותם לעבודת כפייה למען המלחמה. **ראשי הנציונל-סוציאליזם** הם שמדכאים ומנצלים בברוטליות **בשם אילי ההון** את מעמד הפועלים הגרמני.

לא היהודים הם שחיסלו את מעמד הביניים הגרמני באמצעות מיסים ומילווים ענקיים, לא הם שגזלו מבעלי המלאכה את חומרי הגלם וכפו על האיכרים ביורוקרטיה מושחתת. **ראשי הנציונל-סוציאליזם** הם שמבצעים את המדיניות הזאת **כסוכנים של יצרני הנשק**.

לא היהודים הם אלה שחיסלו את חופש הביטוי בגרמניה, לא הם שכלאו מאות אלפים במחנות ריכוז ובבתי כלא, לא הם שעינו ורצחו עשרות אלפי קומוניסטים, סוציאליסטים, דמוקרטים, קתולים, פרוטסטנטים, אנשים מכל שכבות העם. את כל הפשעים האלה ביצעו ומבצעים **ראשי הנציונל-סוציאליזם למען האינטרסים של קומץ קפיטליסטים-מונופוליסטים ואילי הון מן המאיון העליון**. מן העושק של היהודים מתעשרים רק אותם יצרני הנשק המיליונרים ואילי ההון החומים.

לא היהודים הם שמסכנים את השלום באמצעות מדיניות של אלימות ושל איומי סחטנות כלפי מדינות אחרות, ומולכים את גרמניה לקראת עוד מלחמת עולם.

האינטרסים של קרופ, תיקוף, מנסמן, פליק וכו', של האימפריאליסטים שהשחיתו את גרמניה, של אלו שהרוויחו ממלחמת העולם הקודמת, מן האינפלציה בימי הרפובליקה, ממרוץ החימוש של ימינו, האינטרסים האלה הם שעומדים לנגד עיניו של היטלר ולמענם הוא מוכן להקריב את העם הגרמני במלחמה נוספת.

בעבר, כל אימת שהכוחות הריאקציונריים ניצלו את העם ניצול מחפיר וחששו מתגובתו המרירה, הם פנו אל האמצעי המלוכלך של הסתה נגד היהודים במטרה להסיט את תשומת הלב מן האשמים האמיתיים באומללותו של העם. כך היה בימי הביניים. כך היה תחת שלטון הצארים הרוסים. כבר לפני 50 שנה, בוועידת המפלגה הסוציאל דמוקרטית בקלן, יצא מנהיג הפועלים אוגוסט בּוּבּל נגד האנטישמיות, שהייתה אז אמצעי שבעזרתו ביקשו הראקציונרים לבלום את התעוררותה של תנועת הפועלים הגרמנית. לנין הוקיע ברוסיה הצארית את הפוגרומים של "המאה השחורים" בטענה שהם חלק ממלחמת האזרחים שמנהלים השליטים נגד העובדים. סטאלין אמר בשנת 1931: "בתור אינטרנאציונליסטים עקביים, הקומוניסטים הם אויביה הנחרצים של האנטישמיות."

אין זה מקרה שבברית המועצות, ארץ הסוציאליזם ושלוש העמים, הארץ שבה סולקה כל צורה של ניצול, לא קיימת אנטישמיות. באותה מידה אין זה מקרה שבגרמניה של היטלר, ארץ שבה העם נשלט בידי קליקה של קפיטליסטים, האנטישמיות והפוגרומים ביהודים נהפכו לאחד המכשירים החשובים בידי הדיקטטורה הנאצית להגנה על שלטון המנצלים ולקידום ההסתה המלחמתית נגד עמים אחרים.

המאבק נגד הפוגרומים ביהודים הוא לפיכך חלק בלתי נפרד ממאבק החירות והשלום של הגרמנים נגד הדיקטטורה הנציונאל-סוציאליסטית.

לכן, כל מי שהדיקטטורה של היטלר משעבדת אותו, צריך להשתתף במאבק הזה לחירות, בסולידריות מוחלטת עם חברינו האזרחים היהודים! שכן אלו שהציתו את בתי הכנסת, אותם נציונאל-סוציאליסטים שהציתו בעבר את הרייכסטאג, הם שמארגנים היום את המתקפות על ארמונות הבישופ בוינה ובמינכן, ומחר על הכנסיות והמנזרים, הם שהורסים את המוסדות של אירגוני העובדים, הם שמשליכים פצצות על נשים וילדים חסרי ישע בערי ספרד.

המפלגה הקומוניסטית פונה אל כל הקומוניסטים, הסוציאליסטים, הדמוקרטים, הקתולים והפרוטסטנטים, אל כל הגרמנים ההגונים, בקריאה: עזרו לחברינו האזרחים היהודים המיוסרים בכל האמצעים! בחדו מעמנו את האספסוף מבצע הפוגרום בחומה של בז קר! הסבירו לציבור הלא-נאור ולמולכים שולל, במיוחד לנוער, שהשיטות הנאציונל-סוציאליסטיות מחנכות אותו לחיתיות, הסבירו להם מהי המשמעות האמיתית של ההסתה נגד היהודים!

מעמד הפועלים הגרמני ניצב בחוד החנית של המאבק ברדיפות היהודים. נגד ההסתה הגזענית, הברברית והימי ביניימית, מעמד הפועלים הגרמני תומך, יחד עם כל הגרמנים ההגונים, במילותיו של יוהאן גוטליב פּיכטה בדבר "השיוויון לכל מה שיש לו פני אנוש".

שיחוררה של גרמניה מן החרפה שבפוגרום היהודים תתרחש יחד עם שיחרורו של העם הגרמני מן העריצות החומה. לפיכך, כל הגרמנים הדוחים את שלטון השיעבוד ואת הכתמת שמה של גרמניה והמבקשים לבטלם, מוכרחים להתאחד.

סולידריות ועזרה לבני-הלאום היהודים, סולידריות עם הקומוניסטים
והסוציאליסטים הנרדפים, סולידריות עם הקתולים המאוימים, סולידריות של כולם
במאבק היומיומי להפלת המשטר הנאצי השנוא והקמת חזית רחבה של העם הגרמני –
זה מה שדורשת השעה מכל הגרמנים חפצי השלום והחירות!
האחדות מחזקת, האחדות תביא את הניצחון!
הלאה הדיקטטורה של היטלר!
יחי השלום!
תחי החירות!

(מתוך: "הדגל האדום", מהדורה מיוחדת נגד הפוגרומים של היטלר ביהודים, נובמבר 1938,
מס' 7, ההדגשות במקור)

עיון ביקורתי בהצהרה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית

השיחוד החומרי של הנאצים. בפסקה השישית נאמר למשל: "מן העושה של היהודים מתעשרים רק אותם יצרני הנשק המיליונרים ואילי ההון החומים." ואולם למען האמת הפוגרומים שימשו גם כדי לשלב חלקים נרחבים של האוכלוסיה במעשים נפשעים, כדי לכבול לחלוטין חלקים נרחבים של העם הגרמני למערכת הנאצית באמצעות האפשרות של השתתפות ב"אריזיה" וב"מצוד אחר מציאות", כלומר בעושה האוכלוסיה היהודית. כל זה נראה לעין כבר ב-1938 ונעשה ברור כשמש בשנים עד 1945 (וגם לאחר מכן).

2. מתוך מהלך המחשבה הזה, השגוי מן היסוד, נולדת בפסקה השלישית הערכה שגויה פטאלית. תפקידה של האנטישמיות כמסיטה של הזעם, כמסיטה של המאבק המהפכני המתגבר בסיטואציה מהפכנית, מועתק אל המציאות של 1938. וכך נאמר, למשל, שפוגרום נובמבר שימש "להסיט את זעמו של העם מן הדיקטטורה הנציאונל-סוציאליסטית..."

3. בהערכה השגויה הזאת קשורה גם חנופה מסוימת לרגשות הלאומיים הגרמניים של חלקים נרחבים מן האוכלוסיה הגרמנית. לאומיות היא זו, ולא טקטיקה לגיטימית, אם כותבים כבר בפסקה הראשונה, שהסיבה הכללית לכך שהמפלגה הקומוניסטית מוחה נגד הפוגרום היא כי "כבודה של גרמניה" הוכתם "בחרפה גדולה". שלא כמו חלקים אחרים של ההצהרה של הוועד המרכזי, משפט הפתיחה הזה מכסה על הצגת הדברים הריאליסטית, כלומר שהפוגרום פגע בראש ובראשונה באוכלוסיה היהודית בגרמניה. נקודת המבט הקומוניסטית הייתה צריכה דווקא להפריך את הקונסטרוקט הריאקציונרי "כבודה של גרמניה", ובשום אופן לא להוסיף להפיצו.

ההצהרה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית, אשר פורסמה ב-1938 לאחר הפוגרום באוכלוסיה היהודית¹ היא בלי ספק בעלת אופי כפול. מצד אחד, הפוגרום מוקע בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים ונדרשת בו "סולידריות ועזרה לבני-הלאום היהודים" (אם כי השימוש בצורת הביטוי הנאצית "בני-לאום" מבהיר עד כמה חילחלה לשונו של הרייך השלישי², כלומר של הנאצים, אפילו אל הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית!) מצד שני, ההצהרה מוכיחה כי הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית טעה טעות בסיסית בהערכת המצב בגרמניה הנאצית. ממהותה של ביקורת, גם אם סולידרית, לחשוף ולנתח בחומרה טעויות מרכזיות כאלה וטעויות משניות מרחיקות לכת. לפני שנבחן את ההצהרה פסקה אחר פסקה, ברצוננו להצביע על שלוש נקודות מרכזיות הנוגעות להערכה השגויה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית.

1. בפסקה 2 נכתב: "לעם הגרמני אין ולא כלום עם הצתת בתי הכנסת ובזיזת חנויות דירות של יהודים, עם ההתעללויות והרציחות של אזרחים יהודים." ואולם צריך היה להיכתב כי לאזרחים ההגונים, לכוחות המתנגדים של העם הגרמני, מעטים ככל שהיו ב-1938, להם לא היה ולא כלום עם הפוגרום הזה, וכי המפלגה הקומוניסטית מברכת כמובן את הסולידריות של הגרמנים הללו מכל שכבות העם ותומכת בה. ההערכה הבסיסית השגויה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית, המתבטאת בבחירת המילים ובמהלכי המחשבה בהצהרה כולה, מוכיחה כי הייתה כאן המעטה מולחטת בערכה של ההתפשטות האידיאולוגית של הנאציזם בראשיהם של מרבית העם הגרמני, וממעטה אף בערכה של מדיניות

שם: "לעם הגרמני אין ולא כלום עם הצתת בתי הכנסת...". מחברי ההצהרה היו בוודאי מדעים לכך שמדובר בהכללה לא קבילה, שיותר משהיא מבטאת את המצב במציאות, היא מבטאת את משאלת ליבם. עניין זה נעשה ברור כאשר בהמשך הפיסקה האמירה מוחלשת: "...העמדה המכובדת והאמיצה של גרמנים רבים מכל שכבות העם." ואולם, הפיסקה הזו מעוררת כמובן את השאלה, האם המצב ב-1938 באמת התאפיין בכך שגרמנים רבים "ניסו לבטא את מחאתם כנגד הפוגרומים ביהודים." גם זה היה למרבה הצער יותר ביטוי של משאלת לב, ולא עלה בקנה אחד עם המציאות.

בניסיונם להפריך את התעמולה הנאצית, ולטעון נכונה כי הפוגרום תוכנן ואורגן זמן רב ובוצע בפקודתה של ההנהגה הנאצית, מגזימה ההצהרה של הוועד המרכזי **בפיסקה השלישית** באומרה "אך ורק": הם [הפוגרומים] תוכננו ואורגנו לפני זמן רב ובוצעו אך ורק בפקודתם של ראשי הנציגול-סוציאליזם." הבעיה הבסיסית הייתה שלא רק ההנהגה הראשית של הדיקטטורה הנאצית הכינה את הפוגרום הזה, אלא, במיוחד באזורי הכפר, עשרות אלפי ומאות אלפי תושבים, שהכריזו על עצמם כסמכות נאצית, סללו בשנים 1933-1938 את הדרך לפוגרום הזה באמצעות פעולות נאציות יומיומיות, ומילאו תפקיד מרכזי באירגון ובביצוע הפוגרום ב-1938. רק כך היה אפשר לשתף את חלקי האוכלוסיה הגרמנית שלא היו מאורגנים באירגונים נאציים, במסעות הביזה של בתי עסק ודירות של יהודים בכפרים ובערים.

בפיסקאות הרביעית, החמישית והשישית, שהן חטיבה אחת, נעשה, בצורה מיוחדת, ניסיון לצאת נגד האידיאולוגיה האנטישמית, להצביע על האשמים האמיתיים ולגונן על היהודים.

הדגשת ה"מסורת הגאה של תנועת הפועלים הגרמנית" – בלי לגעת כאן בבחירת המילה "גאה" ובבעיות הנובעות ממנה – **במשפט הראשון** היא בוודאי נקודת מוצא נכונה. מדובר במסורת המאבק של מארקס ואנגלס **נגד הלאומנות הגרמנית**, הלאומנות הגרמנית שאיננה דוחה בלבד אלא ממש מגעילה³ מסורת המאבק של תנועת הפועלים הגרמנית תוך סולידריות אינטרנציונליסטית עם מעמד הפועלים בצרפת, המסורת של מארקס ואנגלס במאבקם נגד ניצול עמים אחרים, מסורת המאבק של מארקס ואנגלס, של בָּבֶל וקארל ליבקנכט נגד האנטישמיות.

ואולם, הפיסקה הראשונה הזאת קושרת בין המסורת הזאת של תנועת הפועלים הגרמנית ובין "רוח"ם [של המשוררים וההוגים הגרמנים הגדולים". הקישור הזה, שמטרתו בוודאי אחדות רחבה בין הכוחות הדמוקרטיים, הוא בעייתי במיוחד מכיוון שאותם משוררים והוגים גרמנים גדולים, כמו למשל פיקטה, לא באמת טענו בעקביות בשמו של "השיוויון לכל מה שיש לו פני אנוש", אלא בעצמם הפיצו סטריאוטיפים אנטישמיים וטענו טענות אנטישמיות. כבר ביקרנו את העובדה שהמוטיב הראשון המופיע בפיסקה הראשונה בתור הסיבה לנקיטת העמדה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית נגד הפוגרום, הוא המושג הריאקציונרי "כבוד של גרמניה".

המשפט הראשון של **הפיסקה השנייה** מציין את "הגרמנים ההגונים" – יהיה אשר יהיה פירושו של הביטוי "גרמני הגון". כאן מדובר באתם גרמנים ישרים, בעלי יושרה מוסרית, שאכן היו קיימים ושהוקיעו את הפוגרום.

כבר המשפט השני מראה כי אותה הצגה חד-צדדית עוברת הכללה, שכן נטען

הזאת נעשה שימוש בסטריאוטיפ שדורש ביקורת ברורה: "להקריב את העם הגרמני במלחמה נוספת." אף על פי שנכון להוקיע את העובדה שהעם הגרמני חונק למלחמה שבמידה מסוימת אף עתידה הייתה להיכפות עליו, השימוש במונח "להקריב", שמקורו במיתולוגיה הנוצרית, מסמל כניעה לאוצר המילים הריאקציונרי, ונוסף על כך משחרר מראש כביכול את העם הגרמני מן האשמה במלחמת העולם השנייה הממשמת ובאה. דיון זה מבשר את התיאוריה והתעמולה העתידית של הסא"ד בדבר "העם הגרמני כקורבן של הפאשיזם הנאצי".

הפיסקאות השמינית והתשיעית הן נכונות ללא עוררין וחשובות ביותר. הסתת תשומת הלב מן "האשמים האמיתיים באומללותו של העם", במיוחד ברוסיה הצארית, הייתה באמת תפקיד חשוב של האנטישמיות. נכונה גם העובדה כי אוגוסט בכל יצא נגד האנטישמיות בוועידה של המפלגה הסוציאל-דמוקרטית שהתקיימה בקלן, למרות כל המגבלות והביקורות שהיה עליו להתחשב בהן בנאומו. נוסף על כך, יש חשיבות לכך שהצהרה מצביעה על עמדתו של סטאלין, שטען כי הכוחות הקומוניסטיים הם אויביה הנחרצים של האנטישמיות. (ואולם סביר להניח שאין זה מקרה שהטענה הנוספת של סטאלין, ולפיה בברית-המועצות אנטישמיות דינה מוות, חסרה בהצהרה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית.)⁴

הטענה בפיסקה התשיעית, שבברית-המועצות אין אנטישמיות כלל(!), היא כמובן שגויה. טענה זו מטשטשת את השאלה המהותית. בנוגע לברית-המועצות הסוציאליסטית, המהותי הוא שהבסיס האידיאולוגי העיקרי של האנטישמיות, למשל טימטום העם, הוחלף בנאורות, שניצול האדם הוחלף בסדר הכלכלי הסוציאליסטי, כך שאפשר היה להכריז

למרות כל האקלקטיות שלה, האנטישמיות הנאצית פועלת לפי שיטה. הנאצים נהגו להאשים את היהודים בהאשמות קבועות, והם נהגו להבטיח הבטחות קבועות, שהיו אמורות להתגשם לכשיושמדו היהודים.

ואולם הנאצים מעולם לא טענו כי היהודים "קורעים את הגברים מעל משפחותיהם ושולחים אותם לעבודת כפייה למען המלחמה." כאשר הוועד המרכזי מדגיש כאן, שלא היהודים הם שעשו זאת, הוא לא מפריך באמת סטריאוטיפים אנטישמיים, אלא מנסה להבהיר מהם פשעי הפאשיזם הנאצי. אף על פי שהאשמה הזאת מוצדקת בנוגע לכל הנקודות שנמנות בהצהרה, בכל זאת מתעוררת כאן בעייתיות מסוימת והיא שבעצם מכסים על העובדה שמתקפה אידיאולוגית שיטתית נגד סטריאוטיפים אנטישמיים איננה אפשרית באופן זהה.

ההפרכה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית, שבהתנגדותה לאנטישמיות היא בודאי מוצדקת מבחינה מוסרית, איננה מספקת בשום אופן הפרכות של טענות שמקורן באמת בארסנל של האנטישמיות, והיא דוחה טענות נגד היהודים, אשר בעצם הנאצים לא העלו כלל, ודומה שכל מטרתה היא להעלות בדרך עקיפה האשמות מוצדקות נגד הנאצים.

נוסף על כך, כפי שכבר צויין בביקורת היסוד, המשפט האחרון של הפיסקה השישית ממעיט בערכו של הבסיס הרחב של הפאשיזם הנאצי בקרב ההמונים ("מן העושה של היהודים מתעשרים רק אותם יצרני הנשק המיליונרים ואילי ההון החומים", "קומץ של קפיטליסטים-מונופוליסטים"). **הפיסקה השביעית** ממשיכה את אותה הפרכה מדומה של סטריאוטיפים אנטישמיים בצורת האשמות נגד הנאצים. במשפט האחרון של הפיסקה

בתחילת הפיסקה השלוש-עשרה פונה הוועד המרכזי בקריאה מתוך סולידריות עמוקה: "עזרו לחברינו האזרחים היהודים המיוסרים בכל האמצעים!" "הקריאה הזאת, מוסרית ונכונה ככל שתהיה, כוללת את הנוסחה שכבר ביקרנו: "גרמנים הגונים" מצד אחד ו"חברינו האזרחים היהודים" מצד שני. השיטה המוצעת בפיסקה השלוש-עשרה של "בוז קר" כלפי הטרור האנטישמי הרצחני מבטאת חוסר אונים יותר משהיא מבטאת נחרצות קומוניסטית. השיטה של הסברה לציבור הלא-נאור ולמולכים שולל, שבאמת אין מה לומר נגדה, היא היחידה שכוחה עומד לה כאן.

הכרחיותו של מאבק נחרץ לחיים ולמוות נגד הפושעים הנאצים, שהייתה חייבת להופיע בהצהרה כזאת, איננה מובעת בכל ההצהרה.

הפיסקה הארבע-עשרה מנסחת ניסוחים כוללים, ויותר משהיא מבטאת מציאות היא מבטאת משאלת לב: "מעמד הפועלים הגרמני ניצב בחד החנית של המאבק ברדיפות היהודים." "זה נכון מבחינה זו, שבין הכוחות שיצאו נגד הרדיפה של האוכלוסיה היהודית, תפסו הכוחות הקומוניסטים מקום מרכזי, ואולם הם לא ייצגו את מעמד הפועלים בכללותו במובן הצר של המילה.

הניסיון שנעשה בפיסקה הארבע-עשרה להביא דווקא את גוטליב פיכטה כנציג המשוררים וההוגים הגרמנים, ולא למשל את לסינג או את היינריך היינה, הוא בוודאי ביטוי לכך, שהוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית עוד לא קיבל על עצמו את המשימה של ניתוח האידיאולוגיה הגרמנית, על האנטישמיות הכלולה בה, ושל ביקורת המשוררים וההוגים הגרמנים כחלק מיוצריה של האידיאולוגיה הזאת. הרי דווקא פיכטה הפיץ שפע של קריאות בעלות גוון לאומני

מלחמת חורמה באנטישמיות במטרה לחסלה כליל. אילולא הייתה בברית-המועצות הסוציאליסטית אנטישמיות, לא ברור מדוע נלחמו שם באנטישמיות והטילו עונש מוות על מפיצה. גם ב-1938 עוד הייתה אנטישמיות שדרוש היה להילחם בה ואף להחרף את המאבק.

בפיסקה העשירית נאמר נכונה, אם כי לא מפורט, שפוגרום נובמבר היה מכשיר חשוב בידי הנאצים "לקידום ההסתה המלחמתית נגד עמים אחרים."

הפיסקה האחת-עשרה נכונה, אף כי המונח "מאבק החירות והשלום של הגרמנים" דורש דיון מפורט יותר במקום אחר. נכון לחלוטין שהמאבק נגד הפוגרום הוא חלק מן המאבק נגד הדיקטטורה הנאצית.

הקריאה **בפיסקה השתים-עשרה** היא מלאת כוח וחשובה ביותר, הקריאה הקובעת כי "כל מי שהדיקטטורה של היטלר משעבדת אותו, צריך להשתתף במאבק הזה לחירות, בסולידריות מוחלטת עם חברינו האזרחים היהודים." אבל אפילו במשפט החשוב כל-כך והנכון כל-כך הזה, הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית מדבר על "חברינו האזרחים". זהו ביטוי המבהיר כי ההפרדה בין העם הגרמני ובין היהודים הגרמנים, כלומר אחד מן הסטריאוטיפים של התעמולה הנאצית הגרמנית-לאומנית, חילחלה והתקבלה במידה מסוימת גם במפלגה הקומוניסטית. בפיסקה הזאת, השתים-עשרה, מתבררת עוד בחירה טקטית גויה. הרעיון שהקתולים יפינו סולידריות עם היהודים, כי בעתיד אפשר שהכנסיות והמנזרים יוצתו כמו בתי הכנסת, היה לא ריאלי ולא עלה בקנה אחד עם הברית שנכרתה – למרות בעיות אחדות שהתעוררו – בין הדיקטטורה הנאצית לכמורה האוונגלית והקתולית, ובמיוחד לוותיקן.

מוזכרת, איננה מופיעה בפסקה, ובמקומה מופיע רק ניסוח כללי.

מילות המפתח המסכמות, המדגשות גם בטקסט עצמו שוב ושוב כקריטריון לתנועת התנגדות נגד הדיקטטורה הנאצית, דהיינו "שלום וחירות", מתעלמות מן הנקודה המכרעת והיא סולידריות דמוקרטית. כאן מתברר כי בנקודת הזמן הזאת, למאבק נגד הדיקטטורה הנאצית עדיין לא הייתה תוכנית יסוד דמוקרטית.

לאחר כל הביקורות הקשות הללו של ההצהרה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית, יש לציין כי אנו עומדים על כך שהביקורת הקשה הזאת היא ביקורת של סולידריות עם אלה שחיברו את ההצהרה הזאת תחת הדיקטטורה הנאצית והפיצו אותה בגרמניה; ביקורת של סולידריות עם אלה שסיכנו את חייהם ושלנוכח הדיקטטורה הנאצית ולנוכח חלקים נרחבים באוכלוסיה שעמדו תחת השפעת הנאציזם, בכל זאת האמינו – גם אם הישלו את עצמם במקצת – שבעזרת פנייה למצפונם הדמוקרטי של חלקים מסוימים באוכלוסיה הגרמנית, יהיה בכוחם להצית ולדחוף את המאבק בגרמניה.

העובדה שסולידריות וביקורת קשה אינן מוציאות זו את זו, מתחוורת בצורה הדרמטית ביותר בביקורת הסולידרית ההכרחית של ההצהרה הזאת של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית.

ואנטישמי ובשום אופן לא רק תיזות כמו זו שהוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית מצטט כאן.⁵

בפיסקה החמש-עשרה אין דיון באפשרות של מלחמת אחים. הביטוי "שיחרורו של העם הגרמני" איננו עוסק באפשרותה של מלחמת אחים בגרמניה ב-1938, כלומר באפשרותו של מאבק מזוין של חלק מן העם הגרמני בחלק אחר של העם הגרמני – אותם אזרחים נאמנים למנהיגים הנאצים וכאלה שזוהמו באידיאולוגיה נאצית. האירוניה הנוראה היא שמלחמת אזרחים כזו אכן לא התרחשה, ושמרבית העם הגרמני לא ראה ב"שיחרורו של העם הגרמני" באמת שיחרור, ושבעות הברית הביאו ל"שיחרורו של העם הגרמני" "מבחוח".

חלקה השני של פסקה חמש-עשרה נכון בכיוונו הכללי, כלומר בקריאה לסולידריות של חוגים רחבים של הכוחות האנטי-נאציים, ואולם הוא שוב מכיל סטריאוטיפ המראה כי כותבי ההצהרה לא תפשו את הלאומיות הגרמנית כמקור מהותי של הנאציזם. הכותבים משתמשים בביטוי "הכתמת שמה של גרמניה", שבדומה לביטוי "כבדו של העם הגרמני" מקורו בלאומיות הגרמנית, כאילו אין מדובר כאן במציאות – במקרה הזה בטרור הנאצי נגד האוכלוסיה היהודית בשטחי השליטה של הנאצים – אלא ב"שמה של גרמניה".

גם הסיכום **בפיסקה השש-עשרה** אינו מכיל קריאה למאבק לחיים ולמוות. "סולידריות ועזרה", חשובים ונכונים ככל שיהיו, לא היה בהם די נוכח הפשעים המפלצתיים. הדרך האמיתית לחתירה תחת המשטר הנאצי השנוא ולהפלתו, דהיינו מאבק מזוין לחיים ולמוות נגד הנאצים, שלנוכח הפשעים הללו ולאור המצב הדרמטי הייתה מוכרחה להיות

¹ הפוגרומים האנטישמיים של נובמבר 1938 התקיימו לא רק בגרמניה אלא גם באוסטריה הכבושה בידי הנאצים וכן

בחלקי צ' כוסלובקיה הכבושים בידי הנאצים. ניתוח ההצהרה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית מתמקד בניתוח הפגרום בתוך "הרייך הגרמני" בגבולות שלפני 1938.² השוו לניתוח של לשון הנאצים ומונחי הנאצים המופיע בספר "LTI" מאת ויקטור קלמפרר, שראה אור ב-1946 בהיותו של המחבר חבר בסא"ד [מפלגת האיחוד הסוציאליסטית – מפלגת השלטון במזרח-גרמניה, המתרגם].

³ "אם צרות-האופקים הלאומנית היא דוחה בכל מקום, הרי בגרמניה היא ממש מגעילה..."

(מרקס/אנגלס, "האידיאולוגיה הגרמנית", 1845/46).

⁴ סטאלין כותב מיד לאחר המשפט שצוטט בהצהרה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית: "בברית-המועצות אנו רואים באנטישמיות תופעה עוינת לסדר הסובייטי, והחוק מוקיע אותה הוקעה חריפה ביותר. החוק בברית המועצות קובע כי אנטישמים פעילים דינם מוות."

(סטאלין, "על האנטישמיות", 1931).

⁵ ב-1845 הוא כתב לדוגמא: "אינני רואה שום דרך לתת להם [ליהודים] זכויות אזרח מלבד הדרך הזאת: להוריד להם בלילה את הראש ולחבר להם ראש אחר שאין בו שום אידיאה יהודית." (פיכטה, "כל הכתבים", כרך 6, 1845).

מדוע לנוכח פעולות אנטישמיות על הקומוניסטים להגן על קפיטליסטים יהודים לטובת החינוך המהפכני של מעמד הפועלים

לכל גזענות, שובניזם ואנטישמיות, כי בלי חינוך כזה והכנה כזאת לא תתאפשר מהפכה פרולטרית מנצחת.

פירושו של דבר כי במצב שבו מאורגנים ומתרחשים פוגרמים, הקומוניסטים אז והיום צריכים להגן על כל מי שנדרף רדיפות לאומניות וגזעניות, גם על קפיטליסטים, כדי למנוע מתקפות גזעניות ושובניסטיות, ועליהם לעמוד בפרץ נגד הדמגוגיה הטוענת שהם נלחמים למען קפיטליסטים. הקומוניסטים חייבים לא רק להתרחק בצורה הברורה ביותר מכל אנטישמיות, אלא עליהם גם להגן על קבוצות שהנאצים מפלים אותן ורודפים אותן, גם על קפיטליסטים, **לא מפני שהם קפיטליסטים, אלא למרות זאת.**

שכן במאבק בפוגרמים ובהסתה נגד היהודים צריך להיות ברור כי אי-אפשר לחלקם לפוגרום מוצדק היוצא נגד "היהודים עשירים" ולפוגרום בלתי-מוצדק נגד "היהודים עניים". ומי שעומד מנגד בשעה שמסיתים נגד היהודים ורודפים אותם, ולא מתערב מפני שהנפגעים הם "בסך בכל" קפיטליסטים, אשם גם הוא בהפצת רעל האנטישמיות והגזענות, רעל שהשפעתו קטלנית לכל תנועת פועלים מהפכנית.

גם אם עמדה כזאת מקלה על הדמגוגים להכפיש את הקומוניסטים כאילו היו "מגיניהם של הקפיטליסטים", בטווח הארוך עמדה זו מחזקת את התודעה המעמדית של מעמד הפועלים ואת המאבק להפלת הקפיטליזם. מובן מאליו שאין זה משנה כהוא זה את התוכנית והמטרה של ניתוח השיטה הקפיטליסטית והלאמת כל הקפיטליסטים, גם אלה שהקומוניסטים אולי החביאו לפני כן כדי להגן עליהם מפני הפוגרום. ודבר זה גם אינו משנה את העובדה שיש להילחם בניצול ובעושק, אחת היא מיהו המנצל.

בהתאם לעמדתם המעמדית, קומוניסטים יודעים כי יש מועסקים יהודים המנוצלים ועושים כמו מועסקים אחרים, ויש מנצלים ועושים יהודים בדיוק כמו שיש מנצלים ועושים אחרים.

המהפכה הפרולטרית מנפצת לא רק את מנגנון המדינה של המעמד השליט, אלא מלאימה בסופו של דבר את כל הקפיטליסטים בלא הבדלי לאום, דת או כל הבדל אחר.

מדוע אפשריים אפוא מצבים, שבהם קומוניסטים צריכים להגן על קפיטליסטים יהודים, כלומר על מי שהם מטרה של המהפכה הפרולטרית, אף על פי שככלל יש להילחם בהם בבחינת מנצלים ועושים, ובטווח הארוך להלאים אותם?

מצב כזה בדיוק נוצר ב-1938: הייתה זו חובתם של הקומוניסטים ושל כל הפועלים המתקדמים והמהפכניים להגן על האוכלוסיה היהודית תוך מודעות להבדלים המעמדיים.

מצב מיוחד כזה מתקיים באופן כללי כאשר יסודות ריאקציונריים או אפילו נאציים מנצלים כל מיני דרישות כלכליות – ויהיו אף מוצדקות – כדי לעורר "מחאה" גזענית, אנטישמית, לאומנית, כלומר מעוררים תנועה ריאקציונרית מיסודה, אשר מונעת, מטשטשת ומחסלת את התודעה המעמדית של הפועלים.

עם זאת, גלוי לעין כי הפשיסטים הנאצים, לדוגמא, בהסתה ובפוגרומים שלהם כיוונו במודע חיצים אישיים, כלומר הסיתו ראשית נגד בנקאים או בעלי כלבו יהודיים אלה או אחרים, כדי להציג את עצמם כנציגיו של "סוציאליזם נאציאליסטי".

לטובת החינוך האידיאולוגי של מעמד הפועלים, לטובת התודעה המעמדית של הפרולטריון המהפכני, מחובתם של קומוניסטים להתנגד התנגדות **בלא פשרות**

פאול היהודי! היא הדהדה סביב דמותו החסונה של האיש המהולל. בתחילה הוא עוד עמד מאחורי דוכן הנואמים מופתע ופעור פה, ואז, נרגש עד עומק נשמתו, הוא קיבל בהכרת תודה את קריאת ההלל המיוחדת. רוחם של הפועלים לא ידעה מנוח. הם הסתערו על הבימה והורידו את זינגר. הם הניפו אותו על כתפיהם ונשאו אותו בתרועות ניצחון מן הבניין אל הרחוב... דבר כזה התרחש פעם בגרמניה. לפני לפחות שני דורות..."

(מצוטט מתוך: Paul W. Massing, "Vorgeschichte des politischen Antisemitismus", Frankfurt/Main 1959, S. 183)

פאול זינגר נפטר ב-31.1.1911. לנין כתב על פאול זינגר, שבשנות השישים של המאה ה-19 הוא החל לתמוך במאבק המהפכני של הפועלים וב-1870 חתם על העצומה של הסוציאל-דמוקרטים נגד ניתוקה של אלזס-לורן מצרפת. ב-1878 הצטרף פאול זינגר למפלגה הסוציאל-דמוקרטית הגרמנית המהפכנית. לנין כתב על פאול זינגר כי **"אנשים כאלה אנו מוצאים רק לעתים רחוקות, אנשים הבאים ממחנה הבורגנות ומצטרפים לסוציאליזם"** (לנין, "פאול זינגר", 1911, כתבים, כרך 17). לנין תיאר את פעילותו המהפכנית של החבר זינגר:

"הוא היה בעיקר איש אירגון מעשי של המפלגה הבלתי-חוקית בימי החוקים לשעת חירום, ולאחר ביטול החוקים האלה הוא היה חבר מועצה בברלין ואיש פרלמנט." (שם)

לנין מדגיש שפאול זינגר **"תמיד עמד בחד החנית של הלוחמים ההגונים והנחרצים ביותר נגד כל צורה של אופורטוניזם."** (שם)
על הלווייתו של פאול זינגר לנין מספר:

פאול זינגר – אין כמעט חבר או חברה שמכירים את השם הזה. לנוכח גלי האנטישמיות של שנות השמונים של המאה ה-19, הסוציאל-דמוקרטיה הגרמנית המהפכנית בימיו של אנגלס העמידה בידועין ובהפגנות יהודי כמועמד למועצת העיר, יהודי שלפחות בתחילת דרכו היה בעל מפעל טקסטיל!

הפועלים הברלינאים בעלי התודעה המעמדית הבינו היטב, שהצעד הזה איננו פניה אל הקפיטליזם אלא מהלומה נגד האנטישמיות – על אחת כמה וכמה מאחר שהחבר זינגר קיבל לחלוטין את עמדתו של הפרולטריון, כלומר את המרקסיזם.

לא היה מדובר רק בהפגנה של הסוציאל-דמוקרטיה המהפכנית נגד האנטישמיות, אלא גם בהפגנה מרשימה של הפועלים בברלין, שהיללו במודע ובחיבה את פאול זינגר כמשקל נגד לאופי הריאקציונרי של האנטישמיות. עד ראייה שנמלט מפני הנאצים, דיווח ב-1944:

"ואז התרחש הדבר שבעטיו אני מספר היום כאן את סיפורי. מן השורות העליונות האחרונות נשמע קול רך להפליא שמילא את האולם 'פאול היהודי! פאול היהודי!' ההמונים האזינו. 'בראו לפאול היהודי! הייד, פאול היהודי' נשמע שוב מלמעלה. וכמו להבה התחילה הקריאה לרחוש באולם. בתחילה אחדים. אחר-כך רבים. ולאחר מכן המונים. עד מהרה זה הלך ותפח לכדי הוריקן. הביטוי הזה נולד מן הדיאלקט של הפועלים בברלין. כך פנו גם לעמית לעבודה שהיה יהודי, מתוך חיבה וכלי שמץ של יריבות. גם כאן השתמשו בביטוי הזה בתום לב. הוא לא היה אלא ביטוי לאמון מתגבר. כל הנוכחים הבינו את זה. מאות ואף אלפים חזרו על הקריאה: 'פאול היהודי!'

“ב-5 בפברואר השנה הביאה הסוציאל-דמוקרטיה הגרמנית את אחד ממנייהיגה הוותיקים לקבורה. פועלי ברלין כולם, מאות אלפים רבים, נשמעו לקריאת המפלגה והופיעו לעצרת אבל. הם באו לכבד את זכרו של אדם שהעמיד את כל מרצו, את כל חייו, בשירות המאבק לשחרור מעמד הפועלים. מעולם לא ראתה המטרופולין ברלין התקהלות המונית כזאת: לא פחות ממיליון איש השתתפו במסע הלוויה או בעצרת.” (שם)

תוכן העניינים

3	הקדמה
6	לעיני כל! פוגרום נובמבר 1938
6	הגירוש ההמוני של 17,000 יהודים בעלי דרכון פולני באוקטובר 1938
8	חשיבותה ההיסטורית של הפעולה המזוינת של הרשל גרינשפאן בשביל המאבק נגד גרמניה הנאצית
10	מרחץ הדמים שחוללו הנאצים ב-9/10 בנובמבר 1938
10	מעשי רצח
11	מעשי התעללות והתאכזרות בפומבי
12	השחתת בתי כנסת ובתי עלמין יהודיים
12	השחתת בתי עסק ודירות ובזיזתם
13	פוגרום נובמבר והשפעתם של הנאצים על ההמונים
14	כליאתם של 30,000 בני ערובה יהודים במחנות הריכוז של הנאצים
16	פעולתה המשולבת של ההנהגה הנאצית להרחבת ההשפעה האנטישמית על ההמונים
20	הקו שנקטו הקומוניסטים במאבקם נגד הפשיזם הנאצי לנוכח ההמון הגרמני הנגוע בנאציות
25	נספח
	מסמך:
24	הצהרה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית "נגד החרפה שבפוגרום היהודים" מנובמבר 1938
29	עיון ביקורתי בהצהרה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית
35	מדוע לנוכח פעולות אנטישמיות על הקומוניסטים להגן על קפיטליסטים יהודים לטובת החינוך המהכפני של מעמד הפועלים